



Anders Sørensen Vedels ligprædiken over Johan Friis

Taler

Anders Sørensen Vedel
Historiker og præst ved
Københavns Slot

Dato

19. december 1571

Sted

Vor Frue Kirke

1 Erlig oc Velbyrdig Niels Friis, Frederich Friis oc Christian Friis, brødre:
Sammeledis Frue Karine Friis, Biørn Anderssons Hussfrue til Stenholt, Iomffru
Dorette Friis, Iomffru Berte Friis, Iomffru Margrete Friis oc Iomffru Elizabet
Friis, Søstere, alle salige Henrick Friisis Børn til Ørlunde:

5

Desligest Iacop Trolle, Byrge Trolle, Arild Trolle Iesper Trolle oc Iomffru Berte
Trolle, for salige Henrick Friisis, salige Daatters, Frue Anna Friisis Børn, nu alle
salige Iohan Friisis til Hesselager, Borreby oc Hagedsted arffuinge, sine synderlige
gode venner: Ynsker Anders Søffrinssøn vedel, Naade Fred oc Barmhiertighed
10 aff Gud Fader ved vor Herre Iesum Christum. Lutarchus scriffuer, at Kong
Midas som hand en gong vaar dragen vdi Iact, fand for sig i Skoffuen Silenum,
huilcken hand loed atspøre, huad det allerbeste vaar, som it Menniske burde
mest at ynske oc begære.

15 Silenus holt sig aff begyndelsen, lige som hand haffde været alldelis dum, men
der hand met vold tuingdis til at tale, da suarede hand oc sagde: O du
forgengelig Sæd, fød aff en ælendig Fader oc wsel Lycke. Huorfaare tuinge i mig
at sige det som vaar eder langt bedre at icke vide. At aldrig været fød, det er det
allerbeste: Dernæst at den som fød er, kunde med det allerførste hendø. Dette
20 Suar loffue oc prise de Hedenske Poeter oc Vise Philosophi vdi deris scriff oc
Bøger, besynderligen naar som de klage offuer dette Liffs store oc suare
ælendighed, som alle Mennisker paahenger, fra deris første fødsels time indtil
deris dødedag. Huilcken deris vrang mening er i nogen maade at orsage, fordi
at de icke vide huorfaare Mennisken er saadan Guds retfærdige straff
25 paakommen aff begyndelsen, ey helder kunde aff sig selff finde nogen grundfast
raad eller krafftig Lægedom, til at stille eller aldelis borttage saadan fordærffuelig
ælendighed. Men at der findis endnu paa denne dag, mange saa daarlige oc
wforstandige Mennisker, ja end ocsaa iblant dem som haffue Guds ords Liuss,

30 huilcke giffue denne forscreffne Hedenske Sententz oc vildfarende mening samtycke, det er ingelunde at lide eller taale i nogen maade.

Thi endog det i sandhed maa siges om Fordømmelsens børn, som Christus sagde om Iuda, at det vaar dem bedre, at de aldrig haffde været fødte, saa haffuer
35 det sig alligeuel langt anderledis met de leffuende Christne oc Guds børn. De som vide aff Guds ord, icke alleniste huorfaare Menniken er vndergiffuen dette liffs mangfoldige ælendighed oc denne timelige død, men ocsaa kunde faa oc finde i den hellige Scrifft, Sielens trøst oc Lægedom, mod huer den slaus bedrøffuelse, som dem her kand paakomme.

40 Saa de derfaare icke haffue for nøden at mistrøste sig selff, eller vdi Wtaalmodighed vredis paa Gud deris Skabere, Men meget mere huer i sin stød tacke Gud, baade at hand haffuer vdførd oss aff vor Moders liff, oc aff sin Guddommelige forsyn oc naade, dagligen opholder, beskermer oc forseer oss met alt det wi behoff haffue til Siel oc Liff. Oc er ydermere tilbørligt, at wi bede
45 den samme naadige Gud i Himmelen, at hand fremdelis vil beuare oss, fra all vaade oc wlycke, oc opholde oss for sit hellige Naffns skyld, indtil wi komme til vort maal oc siste time, paa huilcken hand haffuer forseet, at hente oss her fra, hiem til vort rette Fæderneland i Himmerigis rige Blant mange oc atskillige victige Orsager, huorfaare wi saaledis skulle bede Gud, at hand vil forlengte oss
50 vort leffnit, ere disse Fem de besynderligste.

Først, paa det at wi kunde haffue tid oc rum, til at lære retteligen at kiende Gud allmectigste oc hans gode vilie, som hand oss det scriffteligen i sit hellige Ord haffuer obenbaret. Thi det er den allerypperste gierning som noget Menniske
55 kand bestille her. Iorden, at lære ret at kiende Gud. Huo som det haffuer lærd, hans naffn er opscreffuen i Liffsens Bog, iblant de vdualde deris tal, oc hannem skal giffuis at æde af Liffsens træ, som er i Guds Paradis. Oc tuert imod, huo som icke lærer at kiende Gud i dette liff, til den samme vil Dommeren sige paa den Yderste dag, Vig bort fra mig, thi ieg kiender dig icke. Her om vidner den
60 gantske hellige Scrifft, oc Christus siger selff hoss Iohannem i det syttende Cap. Det er det euige Liff, at kiende dig allene en sand Gud, oc den du vdsende Iesum Christum. Dernæst haffue wi ocsaa fornøden, at bede den naadige Gud, som haffuer ved sin helligAand opliuft vore hierter, met sin sande oc salige kundskab, at hand vil oc fremdelis fuldkomme det som hand haffuer begynt i
65 oss. Det er, at hand vil giffue oss liffs frist, at wi kunde vnder daglig oc idelig Gudfryctigheds øffuelse, forfremmis i Troen, paakaldelse oc andre saadanne gode oc hannem tacknemmelige idret.

70 Ved saadanne øffuelser voxe wi til større fuldkommenhed dag fra dag, at wi
daglige forklaris jo mere oc mere effter vor Herris Iesu Christi billede, fra den
ene klarhed til den anden, ved HERRENS Aand som Paulus siger. Oc i det wi
stedse oc altid anamme oc fornemme Guds wsigelige godhed mod oss, saa
optendis wi til retfindig elskelighed mod hannem, loffue oc tacke hannem met
75 aluorlige Bøn oc tacksigelse vden affladelse. Desligest lader sig see Troens fruct
oc Guds kierligheds sande tegn i oss, met brøderlig kierlighed indbyrdis mod vor
Næste, besynderlig de fattige oc bedrøffuede, huilcke paa den Yderste dag
kunde giffue oss it gaat vidnisbyrd, naar wi skulle anammis ind i de euige bolige,
ved vor Herre Iesum Christum. Tredie Orsage, huorfaare wi skulle begære aff
80 Gud, at hand vil forleng baade oss oc andre nyttelige Christne i sin Menighed,
vore liffs dage oc Aar, er denne, at wi kunde fordre oc forfremme, den sande
Christelige Lærdom oc Religion, til vore effterkommere. Saa at de kunde faa
den reen oc pur vden vildfarelse oc falskheds beblandelse, met de høyuerdige
Sacramenter effter deris indskickelse oc vdi deris rette brug.

85

Huorledis Abraham effter hand begræd sin kiere Hustru Saram, kiøbte en Ager
aff den Hethiter Ephron, for fire hundrede Sekel Sølff, til en arffue begraffuelse
for sig oc sine effterkommere. Her forskaffer hand først Saræ en hederlige
jordefærd. Oc siden selff, effter at hand er vorden Mæt aff dette Liff oc hendød,
90 begraffuis sammestæds aff sine Sønner Isaac oc Ismael. Isaac desligest met sin
Hustru Rebecca, henleggis her hoss sine Forældre, aff sine Sønner Esau oc
Iacob. Den gode Iacob desligest, effter at hand haffuer jordet Rachel, paa Veyen
ved Ephrath som hun Døde i sin Barnefødzels trang, oc sat hende der it Kierligt
monument: Begraffuer hand ocsaa sin anden Hustru Lea, vdi forneffnd sine
95 Forfædris arffue Begraffuelse.

Oc hand selff vdi sit yderste befaler sine Børn, at de skulle føre hannem vdaff
Ægypten, effter sin død, ind i Canaans Land, oc begraffue hannem ocsaa hoss
sine Forældre. Huilcket hans lydige Søn Ioseph forskaffer, lader salffue hans
100 Legeme, oc met en mechtig stor Hær, sørgeligen did henfører hannem effter hans
siste begæring. Flere saadanne exemplar finde wi, om Ioseph oc Iosua vdi Iosua
bogs siste Capitel. Oc om andre Gudfryctige Regentere, Konger oc Propheter
deris begraffuelse, som ere baade i Dommernis oc Kongernis Bøger optegnede.
Det Ny Testamente haffuer oc sine Exemplar. Mattheus oc Marcus sige at der
105 Herodes haffde ladet Halsshugge Iohannem den Døbere, da komme hans
Disciple, toge hans Legeme oc lagde det i en graff. Lucas taler om den jordefærd,

som den Enckis Søn aff Nain vaar berid. Oc Iohannes bescriffuer icke alleniste Lazari graff oc Liigsten, men ocsaa hans jordeklæder oc suededug, met huilcken
110 hans Søstere haffde skiult hans Ansigt, i deris bedrøffuelse, huilcken Christus omuende dem til glæde, ved sit Guddommelige leffuende krafftige ord, som gaff Lazaro hans ven lifff oc opstandelse. Vor Herris Iesu Christi Hederlige begraffuelse, er aff alle fire Euangelister samptligen, met fliid optegned, Huorledis at de to Erlige oc Gudfryctige mend Ioseph oc Nicodemus, haffue
115 saluede hans Legeme, met dyrbar Myrrha oc Aloe, oc bunden det i it Linklæde oc lagd det vdi en ny graff. Denne samme skick, haffuer været hoss Apostlerne oc deris retsindige effterkommere. Som vor Kirckekrønnicke oc de hellige Forfædre Dyonysius, Chrysostomus oc andre i deris Bøger nocksom giffue tilkiende.

120

Huorledis at den Christne menighed, haffuer huldet i de hellige Martyrers begraffuelse, sine Gudelige sang, oc giort sine aluorlige Bøner oc trøstelige predicken. Huilcket skeede icke de hensoffnede til gode, som vaare hentagne fra bedrøffuelse til euig glæde: Men de effterleffuende til trøst vnder daglig
125 forfølgelse, oc til vnderuisning at effterfølge deris stadige tro oc bekiendelse, sande lærdom oc Christelige leffned, oc at beskicke sig met hiertelig adtraa, vdi sin tid ocsaa at anamme ærens Krone. Saa er her aff at mercke, at denne Christelige seduane, haffuer været aff Arilds tid vdi Hederlige brug hoss de gamle Forfædre. Huor aff oc Gud i Himmelen haffuer icke ladet sig fortørnis,
130 men end ocsaa ladet sit Mandat der om vdgaa, oc aff synderlige gunst foræred de Gudfryctige met erlige begraffuelse, Men tuert imod, trued den Wgudelige met spaattelige død oc en haanlige jordefærd som met en syndestraff. Det Ieremias giffue tilkiende met disse ord: Ieg haffuer borttaget min fred fra dette Folck, siger Herren, desligest min Barmhiertighed, at baade store oc smaa skulle dø i
135 dette Land, oc icke bliffue jordede ey helder begrædne rc. Men at den tienist oc Barmhiertigheds gierning, som vederfaris Gudfryctige indbyrdis met Erlige begraffuelse, teckis Gud almectigste, er klart aff Tobiaë Historie. Der som Guds Engel Gabriel taler til Tobiam saaledis: Der du grædst oc badst saa bitterlige, stodst op fra maaltid, oc jordede de døde, hente hemmelige Liig i dit Huss, oc
140 jordede dem om natten, da førde ieg din Bøn for Herren. Oc Syrach siger: Mit barn, naar som nogen dør, da klæd hans Legeme met tilbørlig skick, oc bestyre hannem en Hederlige jordefærd. Erfaare holdis endnu saadanne Gud behagelige skick, ved lige oc mact, paa denne dag i den Christne Kircke, oc det icke foruden mange nyttelige aarsagers skyld.

145

1 Thi først met saadan neruærelse hoss de hensoffnede Christnis begraffuelse,
gjører huer Christen, sin obenbarlige bekiendelse for Gud oc Verden. At hand
troer visseligen, Legemens opstandelse oc effter dette timelige det euige Liff,
150 som i den hellige Scrifft omtalis oc tilsigis.

2 Dernæst met denne vduortis gierning oc wmage beuise wi, huer sin kierlighed,
som er Troens fruct: baade mod den Døde oc den Dødis effterleffuende gode
venner. Wi giffue vor gode mening tilkiende om den Døde, at hand haffuer
155 værít Guds tempel oc bolige, vor elskelige metborgere i den Christne menighed,
oc skal opstaa til det euige lifff, bekomme met oss i den rette Himmelske
borgerskab, Salighedens Arffuedeel ved Christum. De som ere vdi bedrøffuelse
hoss samme jordefærd, for deris Slects oc gode venners affgang, haffue trøst oc
forleskelse, aff vor Metlidenhed, venlige tale oc omgengelse.

160 3 Fremdelis skeer oc denne gierning oss selfff til gode oc gaffn, i det, at huer for
sig giffuis aarsage, at betencke sine dødelige vilkaar, oc diss flitteligere at beskicke
sig til døden, oc indfalde til Gud met aluorlige Bøn oc paakaldelse. Da for
allting, tacke den naadige Gud aff hiertet, at hand haffuer forløst oss fra den
165 euige død, ved sin kiere Søn Iesum Christum. Oc fremdelis bede hannem
endrecteligen, at hand vil formilde sin vræde, oc vnde oss, saa lenge wi her skulle
leffue effter hans Guddommelige forsyn, at det maa skee hannem til ære, oss
selfff til forbædring vdi vor saligheds sag, oc andre Mennsker til gaffn oc it erligt
Exempel vden forargelse. Saa at naar vor siste time kommer, wi da kunde faa en
170 Salig hiemfærd, fra denne Verden, befale vor Siel i Christi hender, och saa ved de
hellige Engler henførís i Abrahans skiød, til euig huile oc glæde. For disse
aarsager skyld, ere wi oc nu paa denne tid, effter Christelig gammel oc Gud
behagelig god seduane, her forsamlede, til denne salige Herris, Iohan Friisis,
hederlige jordefærd oc begraffuelse. Oc effterdi wi pleie vdi saadan forsamling,
175 at holde predicken, oc der vdi, først fremsette noget om den Dødis leffned oc
endeligt, dernæst gjøre formaning aff den hellige scrifft, dem som igenleffue, til
trøst oc vnderuisning. Saa ville wi vdi denne predicken tale, baade om denne
salige Herris, Iohan Friisis, leffned oc Christelige affgang: Och saa om denne
neruændis text, som nu bleff oplæst. Gud giffue naade, at det maa skee
180 hannem selfff til ære oc oss alle til en salig vnderuisning.

Den Første part aff denne Predicken. HVad som denne salige Herris, Iohan
Friisis, Christelige, Erlige, oprictige oc Gudfryctige Leffned er anrørendis, da
kand huer som vil ellers noget besinde sig, lettelige giffue dette samtycke, at det

er icke mueligt, nogen paa en kort tid kand der om tale, som det sig met all rette burde. Thi der som wi ville acte den tid, hand haffuer leffued vdi, da skulle wi i sandhed forfare, saa merckelige forandring være skeed, baade i det Aandelige oc Verdslige Regiment, som ey tilforn i nogen Mands minde haffue begiffuet sig.

190 Ville wi oc see til den høye bestilling hand vaar vdi, da haffuer hand været en aff de allerfornemeste, i alle de victige Handel oc sager, som vdi Danmarckis Rige dreffne ere, icke i Ti eller tiue Vintere alleniste, men mere end de Halfftediesindstiue Aar, som Gud haffuer forlent disse Riger met hannem. Oc der som wi endnu see viidere hen, til det meget gode, som den Barmhiertige

195 Gud i Himmelen haffuer vdret ved hannem, Kircker oc Skoler til beste, ja menige Damarckis rige, oc Rigens indbyggere, alle oc huer serdelis til ære gaffn oc gode: Da maa wi (vden wi ville findis for meget wtacknemelige imod Gud) klarlige see, at Gud haffuer opuact denne Mand, oc spart hannem til saa herlig en Alder, for det gode huilcket ved hannem, som it saligt middel besynderlige er

200 dreffuit oc vdret. Saa at ingen kand paa en time eller flere, tale her om, som alle vilkaar vdkreffue, oc det hans velgierninger, mod Ædel oc wædel, mod leg oc lærd, haffue fortient met rætte. Oc ieg derfaare maa i sandhed bekiende, mig at være langt ringere, end ieg dette altsammen kand begribe forstaa eller ihukomme, meget mindre vdsige met den veltalenhed, som denne Mands

205 mangfoldige herlige gaffuer oc gierninger vdkreffue, eller oc kand skee i de maader, som mange paa denne tid, icke vden aarsage foruente. Dog effterdi saadant at giøre, er mig paalagd oc aff mit Embids vegne paakommet, da vil ieg fordriste mig paa Guds naadis bistand, oc forsee mig til alle godhiertige Christne alting til det beste. Vil derfaare effter denne tids leilighed, fremdrage det

210 besynderligste, om denne salige Herris leffned. Først fortelle en kort Sum, paa hans gantske leffneds Historie, fra første barndom, indtil hans affsked aff denne Verden. Dernæst sette oss faare at besinde, huad meget gode, Gud haffuer vdret ved de skjøne gaffuer oc dyder, som hand haffde beprydet hannem met. Siden for det tredie tale om hans Christelige affgang, huad ord oc tale hand brugte paa

215 sit yderste, som ieg dem selff neruændis hørde oc met andre flitteligen opmercke. Dette altsammen vil ieg korteligen fuldende, saa huer Christen, oc retsindige tilhører, skal faa i denne salige Herre, it merckeligt Exempel, baade vel at leffue oc Christeligen at dø.

220 Det Første stycke. ERlig Velbyrdig oc Gudfryctige Mand, salige Iohan Friis til Hesselager, vaar fød aff Erlige oc Velbyrdige forældre, Iesper Friis til Lundbygaard, oc Frue Anna Brockenhuss. Deris besynderlige Gudfryctighed kiendis her paa, at der den naadige Gud velsignede deris Ecteskab, met mange

225 deilige Børn, kiende de saadant for en Guds gaffue, som dem vaar befalet at
optucte vdi Gudfryctighed, til all dyd oc Fromhed. At de kunde effter deris død
oc affgang, lade dem effter sig i stædet, som Gud skulle dyrcke oc tiene. Derfaare
beflittede de sig, at deris Børn met det allerførste kunde lære at kiende, ret
ædelhed staa icke alleniste vdi høy Velbyrdighed, stor Rigdom oc Velde, men i
230 Gudfryctighed mod Gud i Himmelen oc dydighed mod alle Mennsker. Der
paa at bygge være ret grund til all salighed. Det andet er lige som regnpendinge,
der nu leggis høyt nu nædre paa linien, som det kand falde sig til.
Oc effterdi Boglige konster hielpe meget til forfremmelse i det gode, oc ere saa
vel de ædle som wædle en wstraffelig beprydelse oc gaffnlige ornament, iblant
235 Frynt oc fremmede, da haffue de oc sat deris Børn til Skole aff første barndom.
Gud giffue mange vilde nu haffue denne mening om dyd oc Boglige konster, da
kand skee wi skulde haffue flere duelige oc naffnkundige, forstandige oc
skickelige Folck, til allehaande gode bestillinger, oc ferre aff dem, som huercken
vide deris egit beste, ey helder kunde lade sig bruge andre til gode oc ære. Salige
240 Iohan Friis, miste sine Forældre der hand vaar endnu saare vnger, Saa hand
neppelige kunde mindis at haffue seet sin Fader. Thi som ieg finder aff det
Graffscrifft vdi Hesselagers Kircke, da Døde hans Fader, der mand screff, Aar
effter Guds byrd M. D. IIII. Effter at hans Farfader Henrich Friis tilforne vaar
død, Anno M. CCCCLIIII. som ocsaa sammesteds findis. Endog hannem
245 forlode sine Forældre saa tilige, dog bleff hand hart ved det kaastelige Clenodie,
de anwordede hannem. Fryctede Gud, vaar dydig oc from, oc lagde god flid paa
Boglige konster, som hand vaar formanede der til aff sine Forældre. Oc strax
loed sig betee i hannem Guds gaffuer, it synderligt gaat nemme, oc en merckelig
hukommelse, at hand snarlig begreb huad hannem faaregaffuis, oc beholt fast
250 det hand en gang haffde lærdt.

Derfaare bleff hand først send til Odensee Skole, oc siden der fra hen offuer til
Aarhuss, oc vaar der en tid lang vnder D. Morten Børup, som i de dage vaar
naffnkundig offuer alt Riget, for sin Lærdom oc flittighed, som hand vende paa
255 vngdommen met stor fruct at fremdrage. Om denne sin Skolemester, haffuer
ieg offte hørd hannem tale hedersommeligen. Oc hand fands hannem end ocsaa
tacknemelige, for den gode vnderuisning hand fick aff hannem baade i Skolen
oc hiemme vdi hans Huss. Fra Aarhuss kom hand hid til Sieland, oc der hand
her i Kiøbenhaffn haffde forfremmed sig meget, er hand met slect oc venners
260 raad, dragen vden Lands, at viidere besee oc forfremme sig. Huad flid hand
haffuer giort i Boglige konster, oc hand mest haffuer taget sig faare, er her aff at
mercke. At hand til Coln vdi deris Vniuersitet, bekom den Erlige Titel, som

Magistri liberalium artium, pleie at faa til en seduanlig foræring oc it Hederligt
265 vidnisbyrd om deris fremgang vdi de fri Boglige konster.

Saadant holtis da hoss alle Nationer en stor ære, icke alleniste iblant de wædle,
men oc de ædle, som hulde Lærdom oc Boglige konster, i større verd oc ære, end
wi nu (diss verre) paa denne dag giøre. Thi det gaar nu saa til noget nær all
Verden offuer: Vore gamle kloge Forfædre, ærede dyd, Boglige konster oc
270 Manddoms gierninger: wi deris effterkommere, prise wdyd Barbarij oc
allehaande wtuctige daarlige ny paafund. Huo her vdi er best vdlærd er mest
antagne. Huad effter kand komme seer vel den forstandige. Der nu, salige Iohan
Friis, haffde seet sig om i atskillige Lande, kom hand oc ind i Italien, oc vaar til
Rom hen ved halffandet Aar, vdi Paffue Leonis X. tid. Drog siden der fra hiem
275 til Danmarck der mand screff M. D. XX. Oc effterdi hand haffde baade
Lærdom, Forfarenhed oc skickelighed, saa hand met ære oc gaffn kunde tiene sit
Fæderneland, Da er hand først kallet at være vdi Cancelij. Oc kom der ind paa
en merckelig tid, som vaar den dag, Kong Christiern gæstede vdi Nydal, paa
veyen som hand drog ned fra Stockholm til Danmarck.

280 Huad vnderlige oc seldsyne forandring, her haffue begiffuen sig i Riget, disse
næste Sexten effterfølgende Aar, haffuer ieg offte hørd denne salige Herre,
Iohan Friis tale om. Oc det er endnu mange vel vitterligt, saa at nu icke giøris
behoff, viidere der om meget at røre. Nogen tid tilforne haffde D. Martinus
285 Lutherus begynt, aff Guds Aand oc indskud, at Disputere imod Paffuens
Afflad oc gruelige Affguderj. Predickedede obenbarlig til Vittenberg, den rene
trøstelige sande Euangelij Lærdom, oc beuiste aff den hellige scrifft at
Mennisken bliffuer salig, aff Guds barmhiertighed ved Troen allene til den
Kaarsfeste Herre Iesum Christum. Thi gick da stort ord oc viide røcte aff
290 Lutherj naffn, oc aff hans tro methielpere Philippus Melanthon, huilcken met
sine enfoldige oc klare scrifft, gjorde it met Luthero. Disse to Mend at see oc
høre, begærede da denne salige Herre, oc der hand saa sig leilighed, drog hand
her fra til Vittenberg, oc fuldende det som hannem lang tid haffd været i
begæring.

295 Huad deris Dom oc mening, besynderlig Philippi vaar om hannem, det fortalde
hand mig offte, met disse salige mends hederlige ihukommelse. Oc der hand fick
saa ret smag oc forstand paa den rette sande Christelige Religion, da haffuer
hand hiulpet siden fast til, at den Papistiske surdey er vdfeyet her aff Riget, oc
300 Iesu Christi Euangelium er i stædet indplantet oc kommen paa fode. Huilcken
vaar icke den ringeste velgierning, Gud beuiste Danmarckis rige ved hannem,

iblant de andre wtallige mange, i disse Aar, vnder de gode Herrer, salige oc
høylofflige ihukommelse, Kong Friderich den første oc Kong Christian den
305 tredie. Oc endnu fremdelis vdi allis vor naadigste Herre oc Kongis, Kong
Friderichs den andens tieniste. Huilcke allesammen haffue elskt hannem, gerne
hørt hans raad, oc hulden hannem i all ære hoss sig, for sin tro tienist oc de
synderlige gaffuer, som de bekiende Gud almectigste haffde beprydet hannem
met. Hand haffuer oc ingen tid spared sig selff, eller villet begære forloff fra
310 Hoffuetienist, da mand haffde hannem bæst behoff, men indtil sin dødedag
wfortraadeligen, i Orlogs saa vel som vdi Freds tid oc vden Lands saa vel som
hiemme, ladet paa kiende, at hand saa det rettelig gierne allting maatte gaa vel til.
At Danmarckis rige kunde bliffue ved sin fordoms priiss oc frihed, oc alle Stater
her i Riget blant ædle oc wædle, kunde samtligen i god endrectighed nyde deris
315 Priuilegier, oc vdi rolighed tiene Gud, ære Kongen, giøre Ræt oc leffue i all
Gudelighed oc erlighed. Dette haffuer værít hans idret, huor met hand haffuer
sat sine Vngdoms oc Allerdoms Aar til, vnder møde oc fare, lyst oc arbeid, som
tidens leilighed, kunde sig begiffue i saadan tienist.
Oc det nu fast mere end vdi it halfft hundrede Vintere, vnder fire Kongers
320 regimente, vnder de to vdi Cancelj, oc siden de tuendes Canceler. Indtil nu Gud
i Himmele selff haffuer giffuet hannem forloff fra Hoffuetienist oc all anden
møde, oc taget hannem til sin naade, giffuet hannem ved en salig affgang ro oc
huile, det euige liff oc salighed. Men paa det, mine fromme Christne, at wi
kunde haffue saadant oss faaresat som it spegel oc Exempel, at effterfølge huer i
325 sin stæd, hans dyd oc lofflige gierninger, da ville wi nu tage de besynderligste for
oss, at tale der om, saa meget denne tids korthed det vil lide.

Det Andet stycke. DEN hellige Prophet oc Kong Daud, siger i sin 127. Psalme.
Lige som Pile i den sterckis haand, saa lyckis de vnge drenge. Salig er den som
330 haffuer sit kaager fult aff saadanne, de skulle icke beskemmis, naar de tale met
deris Fiende i porten. Met huilcke ord, hand vil giffue tilkiende, at merckelige
Personer, som ere noget besynderligt frem for den menige mand, de vore icke
paa Trærne eller opkomme aff slumpelycke, som mange mene: ja de oc icke
haffue deris forstand oc lycke, enten aff sig selff eller deris Forældre, icke aff
335 strenge optuctelse eller megen forfarenhed. Men Gud i Himmelen beskicker
saadanne aff Moders liff, bepryder dem met atskillige herlige gaffuer, oc haffuer
dem i sin vold oc mact haand. At lige som en veldige Krigsmand, raader offuer
sine pile oc skiuder dem aff haanden fra sig effter sit gode behag: Saa sender oc
Gud de hefftige oc kloge Regentere oc Heroes fra sig, oc setter en part til det
340 hellige Predickembede oc en part til det verdslige Regiment, som hand lader sig

det bst befalde, at vdrette der ved sin re oc mange Menniskers salighed oc velferd. Iblant dette slaus Folck, som Daudid saaledis taler om, er denne salige Herre Iohan Friis, at regne. Thi endog hand som wi hrde, bleff vel optuctet, oc
345 lod sit gode nemme strax betee, dog er saadant oc all anden god lycke, som der følger met, at legge Gud i Himmelen allene til. Huorfaare oss burde met all rette, at kiende saadant være skeed oss alle til gode, oc met tacknemmelige ihukommelse det betencke: oc end ydermere offuerueie, huad Gud haffuer i sinde, naar hand borttager saadant sit laan, som hand en tid lang haffuer giffuet
350 Mennisken at bruge.

AT opregne dene salige Herris gaffuer oc dyder allesammen, er icke mueligt, thi ville wi ansee de besynderligste, som fornøden ere at mercke oc effterfølge. For alle da liuser som en deilig Morgenstierne, hans sande oc aluorlige
355 Gudfryctighed. Hand elskte offuer allting, Guds ord, det vaar den Perle, som hand holt for sin dyrebariste Clenodie, oc det vaar den besynderligste liggendefæ, som had tog til vdi sin trang, ja den Lægedom met huilcken hand mit vdi Døden, fick mact offuer døden oc alle sine Fiender. Vdi den Christne forsamling loed hand sig gierne findis, oc vaar der icke en aarckelss tilhører,
360 som mange (diss værre) lade sig see aff Hycklerij for en seduane skyld. Hand bluedis oc icke ved, at forsprie sig hoss sin Sielsrgere, om hand tuilede om noget, eller om noget syntis hannem anderledis at være vdlagd, end det andenstæds faaregaffuis i den hellige Scriffte. Mig dragis vel til minde, huor offte hand beklagede sig, at de store bestilling, som i denne languarendis Krig
365 indfulde, forhindrede hannem imod hans villie, fra Predicken. Derfor siuntis hand tiit at være vred paa sig selff oc sagde: Ah wi arme vankundige Syndere, kunde det icke tencke, at her forsmmis intet der met, at wi høre Guds ord, det som skal være alle voris gierningers liuss, om det skal ellers gaa oss lyckeligen oc vel. Hand brugte idelige oc gierne Christi Naderis
370 Høyuerdige Sacrament. Beridde sig der til met all Gudelig reuerentz, gjorde sit ydmyge Scrifftemaal for Gud oc sin sielsrgere, oc gaff saa andre it gaat exempel obenbarlig i den Christne menighed. Her om kand ieg icke alleniste vidne met all sandhed, men ocsaa de andre fromme mend, som haffue her været for mig, paa Kiøbenhaffns Slot, i det hellige Predickembede. Huad som hans daglige
375 Gudfryctigheds ffuelse er anrrindis, vide wi best som vaare i Hussomgengelse met hannem. Om morgen oc om afften, gjorde hand sine Bøner i stille met megen aluorlighed i sit Kammer. Hand gick oc ey helder fra eller til Bord, at Gud jo fick sin tilbørlige re oc tacksigelse aff hannem, saa alle som omkring saade det hrde. Sin dreng som næst haanden altid vaar, loed hand lse for sig

aarle om morgen strax hand vaar opstanden, oc siden efftermiddag, vden diss drabeligere bestilling fortog hannem det.

Blant mange gode Bøger hand loed læse for sig, haffde hand en synderlig vilie oc
385 lyst, til disse tre Bøger at høre oc læse: Vor Danske Bibel, Catechismus Lutherj
oc Corpus doctrinæ Christianæ, som Philippus Melanthon screff. Disse tuende
haffde hand oc gierne seet, at wi haffde faaet dem vdsat paa vort Danske
tungemaal. Oc hand skattede denne Philippi Bog saa høyt, at hand haffuer sagd
til mange, Der som ieg viste mig icke flere at bekomme aff dette slau, da vilde ieg
390 icke ombære denne for Ti tusind Daler. Aff saadanne oc disslike ord oc tegen,
giffuis at betencke denne Mands retsindige tro oc aluorlige Gudfryctighed. Men
lige som Troens rette art er, at hun kand icke være ørckeløss, saa vaar oc denne
Dyd icke allene i denne salige Herre. Thi aff hende er opuoxen mange deilige
blomster oc velluctende jmper: det er, atskillige gode gierninger, som vaare Gud
395 i Himmelen behagelige, for roedens skyld Troen, vden huilcken det er wmueligt
at behagis Gud. Saa ere nu icke de naffnkundige Hedninge, Aristides, Cimon,
Themistocles, Cato, Fabritius, Cicero, oc huad de andre hede, som i gamle
Historier saa høyeligen berømmis, aff Visdom, Mandoms gierning eller andet
saadant, at ligne ved denne Mand i nogen maade. Deris Vare maa gielde sit verd
400 paa det Torff, men her imod ere de intet, huad som bestandig roess belanger.
Thi skulle wi icke acte saa ringe, men met god opseen, mercke oc effterfølge de
exempel, som ere aff det beste slau.

SEe mig derfaare først, til denne salige Herris, tro flittighed som hannem fulde, i
405 denne hans høye bestilling, huilcken hand gjorde vden forsømmelse, oc tog sig
icke fremmede bestilling eller aarckeløsshed til. Oc effterdi hand sad i Dom oc
Ræt, da hørde hand gierne huer mand, oc gaff dem strax beskeed met faa ord oc
klare, saa de kunde forstaa, huorlunde sagen vilde endeligen gaa, om der vaar
nogen fortrøstning paa færde eller icke. Men ligeruiis som hand vaar de
410 Faderløse, Viduer oc wskyldige fortrengde en Forsuar, saa vaar had wretfærdige
Trædere, som vaare vdlærde paa Ræffuejact, en skarp modstandere. Tenckte
vden tuil det som Iosaphat siger til alle Dommere: Seer til huad i giøre, thi at i
holde Dommen icke for Menniskene, men for Herren, at hand er met eder i
Dommen. Derfaare lader Herrens fryct være hoss eder, oc foruarer eder oc
415 giører det. Thi der er ingen wræt hoss Herren vor Gud, ey helder nogen Personis
anseelse, ey helder gaffuers anammelse.

NV haffuer den Viise Gud, det ocsaa forordinered, at den Fattige skal boe hoss

420 den Rige, saa mand derfaare haffuer behoff icke alleniste beskermelse mod Vold
oc wræt, men almyste oc andre saadanne Barmhertigheds gierninger, til trøst oc
forleskelse, i Legemlige vduortis ælendighed. Huilcket Gud vdkreffuer aff de
rige, oc haffuer giort sin tilsagn, at saadant skal rigeligen belønne, ja end det
mindste mand nogen giffuer i den Hæris Iesu Christi naffn. Derfaare haffuer
425 ocsaa denne salige Herre, Iohan Friis, vel betenckt saadant, oc acted viseligen
den rigdom, som Gud haffde forlent hannem met, være sig oc for denne sag
giffuen, at de fattige skulde nyde den gaat at, oc haffue deris part der vdi. Thi
hiulp hand rundeligen alle Fattige, som bade hannem om hielp oc trøst. Saa
baade Kirckens oc Skolens personer, her i Kiøbenhaffn oc andensteds offuer all
430 Danmarckis rige, vden tuil skulle met all tacknemmelig ihukommelse det
bekiende. Oc endog hand haffuer huldet Tolff Studenter her i Kiøbenhaffns
Vniuersitet i mange Aar, alligeuel kom aldrig nogen, som bleff hannem
commenderit eller met sit scriff gaff sig til hannem, at de ginge fra hannem
vden hielp oc bistand.

435

Det vel vor kiere Præceptor, Hederlig oc høylærd Mand, D. Niels Hemmingsøn,
met erlige tacknemmelige oc paa denne tid sorgfuld ihukommelse veed
nocksom aff at sige. Hand sende oc vden Lands til fattige personer, vndertiden
Ti, vndertiden Tiue Daler. De Hussarme bleffue oc icke forgætte aff hanem.
440 Nu siste gong had vaar hiemme i Fyn, gaff hand paa en tid til Skolen oc
Hussarme vdi Odense, tryhundrede enckende Daler. Det hand vel oc tilforn
giort haffuer, som Hæderlig oc høylærd Mand, Mester Niels Iespersøn
sammestæds Superintendentens, veed at rose denne oc anden hans velgierning, vdi
hans stict mangfoldelige beuist de arme. Ved sine Gaarde haffde hand opbygt
445 de fattige deris Huss, som de skulde tage almyste.

Til Høytidige fest oc vdi dyrtid, søgte mange til hannem, oc hand da aff god
gamle sæduane, loed sig finde selff meget rund, oc befalede sine Fogder, huad de
skulde huer vge vddele iblant fattige, i hans frauærelse. Dette vaar ret at bruge
sin Rigdom, oc giøre Gud i Himmelen, der aff tacknemmelig Barmhertigheds
450 Offer. Dette vaar it visse tegnen til en sand tro om det euige Liff. Thi den som
giffuer de fattige, som intet kunde forskylde, ey haffue at betale met, den haabis
at faa it gaat vidnisbyrd aff dem paa Dome dag, naar wi skulle anammis aff vor
Herre Iesu Christo ind i de euige bolige. Saadan Barmhertighed met
mangfoldige almyste gierninger, fulde Erlig Velbyrdig oc salig Frue Birrete
455 Rosenkrantz, som i fordom tid vaar paa Hønborg. Huilcken ocsaa vederforis
det samme som denne gode Herre, at den trofaste Gud forøgte deris gods, oc
forgætte dem icke vdi deris yderste, men effter sin tilsagn, gaff dem vdi deris

siugdom god taalmodighed, oc formedelst Troen til Christum en salig affgang
460 oc det euige Liff.

FRemdelis ligeruiss som denne gode salige Herre, Iohan Friis, beuiste mod Gud
paa sin Siels vegne sand Gudfryctighed, oc mod sin Herre oc Kong, paa sit
Embeds vegne vindskibelige troskab, oc mod de fattige effter sin effne runde
465 almysse oc Barmhertighed: Saa beuiste hand mod sine ieffnlige oc menige
mand fromhed met ydmyg oc kierlig omgengelse. Men det er vist at hand loed
sig icke lættelige op huer mand til inderlig venskab oc omgengelse, førend hand
haffde forsøgt dybet oc grunden, oc den som hand en gong tog i sit venskab oc
forsuar, den forskød hand icke lætteligen igen. Dog vaar hans sind saa mod alle,
470 at hand gierne vilde fremdrage dem som vilde noget arte sig selff. Oc der som wi
ville see oss om, da skulle wi vel finde mange, baade ædle oc wædle, end iblant de
ypperste, som ved hannem ere fremkomne. Der fandis oc ingen Hoffmod hoss
hannem, oc hand maatte ey helder lide dem som stinckede aff Hoffmod.
Oc sagde, all Hoffmod kommer der aff, at it Menniske kiender sig icke selff: Thi
475 ere alle Hoffmodige blinde daarer, oc vandre paa rette vey til fald oc wlycke.
Hand talede vel paa alle mand, oc straffede dem som talede ilde paa de døde.
Sagde at det haffde sig met saadane baguaskere, som Homerus scriffuer om de
Greker for Troia. Der Hector den Troianiske Kempe leffuede oc kunde bruge
sin haand oc styrcke imod sine Fiender, da torde neppeligen nogen aff de Greker
480 see hannem ret vnder øyne. Men der Achilles haffde slaget hannem ihiel, da
fordristed sig huer flunckeskytt til, at see paa hanem, oc endog de maatte
forundre sig paa hannem, dog stunge de paa det døde Legem. Men de lagde met
saadane daarlige gierning, en ringe priiss ind. Som det endnu offte gaar til. Men
den er viiss som tencker, huad paa kand komme, inden hand kommer selff i sin
485 graff. Oc det gaar gierne saa til, som en sagde: *Qui statuas aliorum collapsas
erigit, sibi ipsi nouas locat.*

Hertil met foruden disse oc mange andre skiøne dyder, som vaare hoss hannem,
fandis ocsaa en synderlig lærdom oc god forstand vdi den hellige Scrifft.
490 Huilcken hand viste at drage frem, naar behoff giordis at tale om vor Christelige
religions artickle, oc giøre it klart Skilsmysse imellem den rætte oc falske
Lærdom. Hand haffde oc icke en ringe forfarenhed i Boglige Konster oc
atskillige slaus tungemaal oc mest vdi hine herlige Historier. De som haffue
værit noget i omgengelse met hannem, vide huad synderlig lyst det vaar at høre
495 paa hannem, naar hand begynte at repetere oc fortellie, de gamle Historier,
baade aff vore Danske oc vdlendiske Krønicker. At mand kunde icke nocksom

forundre sig paa den statelige ihukommelse, vdi huilcken hannem laa til rede
altid serdelis Historier om huad som indfalt oc hand icke lang tid tilforne haffde
500 fortald. Oc der som hand end skulde tale to gange om det samme, da kom det
altid offuer it met det første. Her aff haffde had den rige liggendefæ til viise raad
at giffue, saa hand icke lenge lædte effter dem, oc kunde see baade det fremfarne
oc neruærindis oc grantske paa det næste huad effter vilde komme. Det vaar den
rette trisæclis Nestor, som Hedenske Poeter, meget tale om och saa høveligen
505 prise. Oc maa wi sige det om hanmisticles. Themistocles (siger hand) nem som
Thucydides scriffuer om Themistocles. Themistocles (siger hand) vaar for
andre besynderlig værd at forundre sig paa, fordi hand aff sin subtilige
skarpsindighed wpaamindt vden lang beraad, kunde finde de beste raad, naar
det hasteligen behoff giordis. Oc huad som hand tog sig faare at giøre, det gick
510 met behendighed for sig, men huad hand icke forstod, loed hand icke aff at
studere paa. Kom der nogen mørck oc tuil sag faare, da vaar hand en Mestere til
at begribe huad vel eller ilde affgaa. Oc at ieg skal siget met faa ord.

Hand haffde det aff Naturen i sig, at hand met snarraad vdualde det beste, som
515 mest kunde være sagen nytteligst oc gaffnligst. Met saadanne oc andre dyder,
som Gud haffde begaffuet hannem met, beuiste hand sig at være it leffuende
lem, i den Christne menighed, oc tiente sit Fæderneland met gaffn oc ære. Alle
Stater oc huer serdelis vaar hand en tro forsuar. For denne vor Kiøbenhaffns
lofflige Vniuersitet vaar hand *Conseruator primus*, som wi kalde, vdi mange Aar.
520 Huad gode oc Danmarckis Adel haffuer hafft aff denne Mand, er oc icke skiult.
Oc at wi icke aleniste tale om oss selff her i riget, da haffuer hans naffn oc værít
bekynt i fremmede Land, hoss Førster oc Herrer, hoss lærde mænd, hoss ædle oc
wædle, som alle met reuerentz viste at neffne hans naffn, naar der taledis om
Danmarckis rigis leilighed oc vilkaar. Oc der som end fundis, nogen bryst oc
525 breck hoss hannem, det vel mueligt er, thi wi ville ingen Gud eller Engel giøre
aff hannem, da vaare dog disse dyder i hannem saadan, at de kunde fortage oc
skiule alle hans lyde, hoss de godhiertige tacknemmelige oc fromme. Nu effterdi
det er vist oc sant, wi pleie at sige i det gamle ordsprog: Huo som leffuer vel
hand dører aldrig ilde. Saa haffuer oc denne salige Herre, ved Christelige Tro oc
530 oprictige leffned, aff Guds naade, berid sig veyen, til en god oc salig affgang fra
denne jamerdal til det euige lifff oc Salighed, som wi nu ville faa videre her om at
høre.

Det Tredie stycke.

535

AT wi kunde faa en lycksalig affgang aff denne Verden, mine gode Christne, er yppermere oc høyre at skatte, end all denne Verdens Clenodie oc herlighed. Oc ingen er saa mechtig eller veldig her paa Iorden, være sig huo hand være kand, at
540 hand aff disse forfengelige jordiske Rigdom, kand sige sig være lycksalig, før end hand seer met huad endeligt, hand skal skilies fra denne Verden. Thi er denne en vrang oc daarlig mening, at ville stole paa denne Verden oc sette der paa sin lycksalighed. Dette haffue oc de viise Hedenske Philosophi forstaaet oc formerckt aff lang forfarenhed. Som det aff en besynderlig Historie, for mange
545 andre er klarlig at see, huilcken Herodotus scriffuer, om Solon oc den naffnkundige rige Kong Cræsus, saaledis. Solon kom til hannem vdi hans Hoffuitstad Sardis, oc bleff der gantske erligen vndfangen, for sin Lærdom oc forfarenheds skyld. Da hand nogle faa dage haffde været der, befoel Kongen, at mand skulde føre hannem omkring, lade hannem besee hans dyrebar Skat,
550 kaastelige bygning, store Rigdom oc huad meer ypperligt vaar vdi hans Herresal oc gantske Huss.

Der dette vaar skeed, meente Kongen hand skulde meget forundre sig der paa, oc holde hannem for det lycksaligste Menniske paa Iorden. Giorde derfaare
555 spørssmaal til hannem, oc sagde: Du fremmede Athenienser, som haffuer vandred atskillige Lande igennem i Verden, sig mig huor du haffuer seet det allerlycksaligste Menniske? Solon paa det siste giffuer hannem endelig suar, oc siger: Naadige Herre, mig siunis vel at i haffue megen Rigdom oc it stort Folck vnder eders Kongelige Regiment: Men den titel som ieg bleff atspurd om, den
560 kand ieg icke giffue eder, førend ieg fanger at høre, at i ere vel død. Thi ingen kand Dømmis lycksalig, før end mand seer hans siste endeligt, fordi vdi midler tid, kand det vendis oc forandris i mange vnderlige maader. Saadant viste en Hedning at sige, som intet kiende til den sande ene oc leffuende Gud i Himmelen, oc ey trode noget vist om Legemens opstandelse eller det euige Liff.
565 Det vaar vel at ynske, at mange som berømme sig aff Christi naffn oc kundskab, kunde saa viit komme. Da maatte der være stor haab om dem, at de fremdelis met større atraa, skulde søge effter den euige Rigdom, oc beflitte sig paa saadant it Gudeligt leffnet, at de altid vaare beridde at vandre her fra til den rette Hiem oc borgerskab i Himmerigis Rige: O huad ere de meget lycksalige, som saadant
570 begære oc faa. Huad hielper det Menniken, siger Christus selff, om hand vinder den gantske Verden oc tog dog skade paa sin Siel? O salige ere de som icke forlade sig paa denne suigefuld Verden, men paa Gud baade i deris velmact oc i Dødsens time.

Thi hand giffuer det euige Liff, alle dem som tro paa hans enbaarne Søn Iesum Christum vor Herre. Saa er her nu ingen tuil, at denne salige Herre, Iohan Friis, ved sin tro til Christum oc Christelige frimodig beskickelse til denne timelig død, er jo vorden delactig i den euige Salighed. Fordi, lige som hand i sin velmact
580 elskte oc gerne hørde Guds ord, brugte det Høyuerdige Christi Naderis Sacrament, betenckte sine dødelige vilkaar, oc satte sin faste tillid til Gud: saa feilede hannem icke Gud i hans yderste. Gud gaff hannem sin hellig Aand, som styrckede hannem i god Taalmodighed, oc sterck Tro oc haab met en Christelige bekiendelse, ved huilcken hand bleff wryggeligen, indtil hand
585 endeligen befaledede sin Aand, vdi sin Frelseris Iesu Christi haand oc beskermelse.

MEt hans siugdom haffde det sig saaledis. Vdi denne næste forgangne Nouembris maaned, som hand vaar i Falster met Kong: Matt: er hand paa Nykiøbing vorden noget skrøbelig, oc jo mere oc mere effter haanden
590 fornomet større suaghed. Dog alligeuel, der det vaar vdret, som paa den tid der skulde handlis, da haffuer hand begiffuet sig paa veyen hid til Kiøbenhaffn, indtil hans Siugdom haffuer tuunget hannem, at hand vdi Køge maatte ligge stille oc bliffue ved Sengen. Derfaare haffuer hand strax fuld det gode raad, som Syrach giffuer alle siuge, vdi sit 38. Capitel. Mit barn, naar du est siug, da foracte
595 det icke, men bed HERREN saa skal hand gjøre dig helbrede. Lad aff at Synde oc gjør dine hender wstraffelige, oc rense dit hierte aff alle misgierninger. Offre sød luct, oc Simle til amindelse Offer, oc giff it fet Offer, lige som du skulde bort. Der effter lad Lægen komme til dig rc. Effter dette gode Syrachs raad, haffuer denne salige Herre, giort. Først met aluorlige Bøn indfalden til Gud
600 allmectigste, bedet hannem om Syndernis forladelse, oc befalet sig hannem met Siel oc Liff, som hand oc offte tilforn gjorde. Dernæst haffuer hand om anden dagen, som vaar den 24. Nouembris, ladet Sognepresten den fromme Mand, Her Søffrin Grønebeck kalde til sig: giort sit Scrifftemaal oc bekiendelse for
605 forladelse oc Guds venskab.

Der paa haffuer hand anammet Iesu Christi Legem oc Blod, til en stadfestelse oc vished paa Guds naade, formedelst Iesu Christi død oc pine, som er it fult verd oc betaling for alle Menniskers Synder. Oc er dette merckeligt, den tid
610 hand skulde anamme Iesu Christi Legem oc Blod, da vilde de, hand skulde bleffuet sidendis i stolen, for sin suaghed skyld, men hand reiste sig op, kaste sin hue bort fra sig, falt i knæ paa gulffuit oc sagde: Ieg skal gjøre min Herre Gud ære. Effter at hand met saadan Gudelig reuerentz, haffde anammet det

615 Høyuerdige Sacrament, sand Iesu Christi Legem oc Blod, sagde hand: Nu er ieg berid at leffue oc dø, lige som den gode Gud vil haffue det met mig. Huad mere er met disse Verdslige ting at bestille, det vil ieg korteligen giøre, naar mine Børn (hand miente der met, Erlige oc Velbyrdige, Biørn Andersson oc Niels Friis) de komme til mig. Siden haffuer Her Søffrin værít hoss hannem om natten saa vel
620 som om dagen, trøsted hannem, Predicked for hannem, oc taled met hannem ideligen aff Guds ord, mest om hues Saligheden oc det euige Liff vaar anrørendis.

Vdi midler tid haffuer hand oc giort sit Testamente, oc der vdi icke forgæt de
625 arme, men iblant andet giffuit til fattige Studenters vnderholding her i Kiøbenhaffn to Tusind Daler. Saa haffuer hand oc icke foract Lægedom, som hand bekiende at være en Guds gaffue, men brugt hæderlig oc høylærd Mand, Doctor Martin ædituus, oc fuld hans raad effter vdi sin Siugdum. Fremdelis er oc skeed forbedelse for hannem, vdi den Christne menighed baade der oc her
630 vdi Kiøbenhaffn, som det aluorligen paa alle Predickestole bleff kundgiort.

PAa det siste nu at wi spurde daglige hid, at hans Siugdum formerede sig, oc der gaffuis for Menniskelige øyne, ingen haab at hand skulde vndkomme aff denne siugdum, da fick ieg i sinde at drage her fra til hannem. At beuisse hannem i
635 denne hans siugdum huis tienist ieg kunde, oc ieg hannem som min besynderlig Patron oc allerbeste ven, for meget gaat plichtig vaar. Drog derfaare herfra, effter hans gode oc kiere vens Erlig oc Velbyrdige Mands, Peder Oxis til Gisselfeld, *Kong: Matt:* oc Danmarckis Rigis Hoffmesters gode raad oc samtycke, oc kom til hannem om Mandagen, som hand døde anden dagen at afften, vaar hannem
640 oc da som altid tilforne kier oc velkommen. Men da ieg icke vden stor sorg, fornam hans induortis Siugdoms farlighed, som kryste hiertet i hannem, begynte ieg at tale til hanem først met denne Sententz. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis: Saa tog hand strax i mine ord oc suarede: et ego reficiam vos. Siden lagde ieg hannem oc andre trøstelige sententzer saare aff den
645 hellige Scriff, besynderlig som ieg viste hand haffde mest brugt i sin velmact, til sine seduanlige sprog. Oc paa det der skulde intet være om nogen artickel, som vor saligheds lærdom er mest anrørendis, det hand kunde tuile om i nogen maade, da satte ieg hannem faare, de merckeligste vidnisbyrd, om huer Relligions artickel. Dem hand gierne hørde for sig forklaris oc tog sig det
650 altsammen til trøst oc husualelse. Latinske tungemaal brugte ieg, at hand met diss større lyst skulde det høre, som hand i sin vngdom haffde læst. Oc loed sig der see met huad fliid hand haffde læst sin Latinske Bibel, i sine vngdoms dage.

De besynderligste Sententzer som wi da brugte vaare en part disse her staa, oc en
655 part skulle her effter opregnis, naar wi tale om Legemens opstandelse oc det
euige lifff. Psal. 103. HERREN er Barmhiertig oc Naadig, Taalmodig oc megit
Miskundelig. Hand handler icke met oss effter vore Synder, oc betaler oss icke
effter vore Misgierninger. Thi at saa høy som Himmelen er offuer Iorden, lader
660 hand Naade bliffue mechtig offuer dem som hannem frycte. Saa langt som østen
er fra Vesten, lader hand vore offuertredelse være fra oss.

Lige som en Fader forbarmer sig offuer Børn, Saa forbarmer HERREN sig
offuer dem, som hannem frycte. Ezechiel. 33. Saa sandelige som ieg leffuer, siger
den HERRE HERRE, ieg haffuer ingen behagelighed til den Wgudeligis død,
665 men at den Wgudelige omuender sig fra sit væsen oc leffuer. Matth. 17. Denne
er min elskelige Søn, i huilcken ieg haffuer behagelighed, hannem skulle i høre.
Ioh. 1. See, det er Guds Lam, som bær Verdens Synder. Iohan. 3. Saa elskte Gud
Verden, at hand gaff sin Enbaarne Søn, paa det at alle de som tro paa hannem,
icke skulle fortabis, men haffue det euige Liff.

670 1. Tim. 1. Det er jo visselige sant, oc it dyrt verdigt ord, at Iesus Christus kom til
Verden, at giøre Syndere salige, iblant huilcke ieg er den største. Men derfaare er
mig barmhiertighed vederfaren, paa det at Iesus Christus, vilde beuise i mig all
taalmodighed, dem til it exempel som skulle tro paa hannem, til det euige lifff. 1.
675 Ioh. 1. Iesu Christi Blod giør oss rene aff alle Synder. Disse sententzer oc
saadane nogle flere, haffuer hand hørd, selff oplæsd oc met lyst tiit oc offte taget
dem igen. Oc der hoss vorden saa frimodige imod døden, at hand haffuer
begynt at tale om sin begraffuelse oc leirestæd, at skulle skee her i Kiøbenhaffn i
vor Frue Kircke. Kom end ocsaa da ihu at tale om disse to sine Broders børn,
680 Erlige oc Velbyrdige, Frue Anna Niels Trollis oc Otte Friis, salige met Gud, som
her for Predickestolen ligge begraffuen, oc foruente i deris Soffuekammere en
ærefuld opstandelse effter deris Christelige tro, siste bekiendelse oc salige affsked
fra denne Verden. Men effterdi hand haffde berid sin graff oc *Epitaphiu* vdi
Hesselagers Kircke, at nogen skulde icke der støde sig paa, da suarede hand
685 Biørn Andersson, som rørde det for hannem, met disse Dauids ord: Domini est
terra & omnis plenitudo eius.

Det er, Iorden er Herrens, oc huad der i er, Iorderige oc huad der boer paa.
Hans mening vaar at det vaar hannem lige meget, huor hand fick en hæderlig
begraffuelse, iblant Christne Menniske, effterdi den gantske Iorderige hører
690 hannem til. Oc at mand skulde met stor prang eller wnyttige praal føre hans
døde Liig om Lande, det forbød hand offte vdi sin velmact: oc straffede andre

derfaare, som haffde lyst til saadan Hedenske forfengelighed, oc sagde. Intet
695 tiener de døde Legeme bedre, end at de met det allerførste, komme i Iorden til
deris huilested. Oc ieg befrycter mig saare, at Gud skal en gang straffe
Danmarck, besynderlig Adelen oc de Rige, for saadan wnyttige Hoffmodige
prang, som de driffue i de Dødis Iordefærd, oc hine offuer all maade store
offuerflødige Bryllupsfærd oc bekaastning, den som mand kunde oc burde, at
700 vende til en bedre Christelig brug. Effter denne tale kom hannem en hastig
hierteue oppaa, saa hand begynte at sucke der ved oc sagde disse Rim: Ieg er saa
trætter ieg er saa mod, Herre Gud hand raade min angist bod. Endog denne
hans vee oc Siugdom gick oss alle til hierte, dog vaar det oss gantske trøsteligt, at
hand vaar saa vel ved sin forstand, saa gierne anammede trøst oc vaar saa saare
Taalmodig der hoss, i all hans bittre vee oc hiertens banghed. Ia hand vaar da
705 allerede, i Himmerigis glæde oc euige liff met sin Tro, oc den leffuendis trøst,
hand fant i sit hierte aff Guds ord. Oc vaar nu aldelis skilt fra Verden met sine
tancker oc tale. Huilcket vaar i mange stycker at mercke, besynderlig at en gong
som hand opuognede oc saa sig om, sagde *Cedite mortui, ego enim sum inter
vivos*. Det er Viger fra mig i Døde, thi ieg er nu iblant de Leffuende.

710

Her kunde vel lættelig it Verdsens barn, som haffde mange kiødelige tancker,
taget disse ord, oc lagd det hannem til en fantasi, som det siuge Folck kand
paakomme, at de tale det de icke besinde. Men intet saadant hørde ieg aff
hannem. Det allermindste ord hand talede, kunde wi vel forstaa oc haffde vel
715 meget paa sig, men mest vende det der paa, at hand adtraade effter det euige
Liff. Thi ieg acter jo for vist, at det Menniske som vdi Iesu Christi bekiendelse
oc paakaldelse, begærer at fare i fred fra denne Verden met ret hiertens begæring,
hans tale er for disse Verdsens børn, som en føye ting haffue smaged aff
Himmerigs rige, lige som den visis tale iblant de wforstandige, eller den edrues
720 iblant de druckne oc galne. Dette er en kort summa paa hues tale som oss vaar
imellem om Mandagen oc noget nær Natten igennem.

OM tisdagen lige i dag Fiorten dage, som hand døde om afftenen, vigte ieg fra
hanem i dagningen, der hand begynte at faa nogen huile. Men strax der klokken
725 vaar ved fem, opuognede hand oc sagde til Niels Friis oc de andre som da skulde
vare paa hannem: Tag mig hid, Tag mig hid. De spurde hannem huad hans
begæring vaar. Hand sagde, Presten. Oc som da drengen løb hastig effter mig, oc
ieg neppelig vaar i dørren, før end Erlig oc Velbyrdig Henrich van Rade kom
mod mig, da hørde ieg hannem atter sige met høy røst: Guds ord vil ieg haffue,
730 paa Guds ord vil ieg leffue oc dø. Saa begynte ieg da at tale hannem til, oc lagde

hannem faare, den skjøne sententz Paulus haffuer til de Romere Cap. 6. Det
euige lifff er Guds gaffue, i Christo Iesu vor Herre. Item, vor trois artikkel: Ieg
troer Syndernis forladelse, Legemens opstandelse oc det euige Liff. Item Rom.
735 3. Menniken bliffuer Retfærdig, vden Louens gierninger, allene formedelst
Troen. Her til suarede hand met disse ord: Den Consequens ac antedens, det
haffuer intet paa sig. *Ego sola fide in Iesum Christum credo me saluarj.* Hans
mening vaar vden tuil denne. Papisterne oc hine skarpsindige kaadmundede
Dialecticj ville meget disputere om Menniskens gierninger at de kunde giøre it
740 Menniske salig, det er intet, wi føle det vel, huad trøst it bange hierte maa best
lide. Ieg troer mig at vorde salig allene ved Troen til Iesum Christum. Dernæst
reiste hand sig op i Sengen oc sagde, det er gaat at bestille sin sag den stund
mand haffuer sin forstand. Som ieg saa sad hoss hannem, saa paa hannem oc
forundrede mig paa hans herlige bekiendelse oc frimodige trøstefuld hierte, oc
745 offuerueiede hoss mig selfff, huor ilde baade ieg oc andre flere kunde miste
denne Mand, om det haffde været Guds villie, falt mig vdi min bedrøffuelse,
dette Verss ind aff Keiser Karls Historie. *Tu patriam repetis, tristi nos orbe
relinquis.* Hans hukommelse vaar end da bedre end min, thi tog hand strax det
andet Verss: *Te tenet aula nitens, nos lacrymosa dies.* Det er. Du drager nu hiem
750 til Fæderneland din, Lader oss, denne sorgfuld Verden igen, Dig tager den
skinnende Himmelske sal, Oss holder tilbage denne grædedal. Oc effterdi wi
kome paa Latinske verss, forklarede ieg hannem oc disse to.

*Non puto, nec credo, me posse relinquere Christum Qui nostræ partem carnis &
755 ossis habet.* Det er: Vdi all min nød, vdi Dødsens stund Ieg stadelige troer aff
hiertens grund, At mig ey forlade vil eller kand Iesus Christus min Frelsermand,
Som haffuer anamet vort kiød oc been, Och saa forbunden sig oss vden menn.
Der det nu begyntis vel oppaa dagen, oc ieg formerckte, at det vilde endnu vaare
nogen stund met hannem, da paa det wi kunde baade tale sammen vden møde
760 met større lyst, tog ieg mig faare disse try stycker met hannem. Først at giøre
Bøn met hannem til Gud i Himmelen. Dernæst naar hand haffde noget huiled
sig dissimellem, læse der paa it besynderligt Capitel aff Bibelen. Siden der effter
opregne de trøstespraag, som førre bleffue brugte for hannem. Thi at ville altid
finde paa Nyt, tiener icke hoss de siuge. Dette dreff ieg saa vnder huer andre,
765 denne gantske dag igennem, indtil den time hand opgaff sin Aand. Vndertiden
bad hand allene hoss sig selfff, oc vndertiden fulde wi allesammen paa knæ
omkring Sengen oc bade endrecteligen met hannem. Ieg læste oc mange smucke
Bøner op for hannem, oc brugte den almindelig velsignelse offuer hannem:
HERREN velsigne dig oc beuare dig, HERREN lade liuse sit Ansict

offuer dig oc være dig Naadig, HERREN lætte sit Aasyn paa dig oc giffue dig fred. Hand suarede selff til alle Bøner, oc sagde met oss, Amen.

Løffte sit Hoffuit op, lagde sine hender tilsammen oc tackede Gud for saadanne naaderige trøst. Try besynderlige Capitel bleffue læste aff Bibelen for hannem.

775 Det siette Capitel vdi S. Hansis Euangelio. Det Ottende Capitel til de Romere. Och saa det elleffte Capitel vdi Iohanne om Lazaro, som bleff opuact aff den Herre Christo. Naar som nogen merckelig Sententz kom, (som disse Capitelere for andre i den gantske hellige Scriffte meget trøstelige oc merckelige) Da læste ieg den to gonge, oc hand selff met høy røst sagde, det er gaat, det er vist,
780 oc tog det offte igen som bleff læst for hannem. It trøstespraag fick ieg en gong faare besynderlige, oc det varede noget lenge met forklaringe, da sagde hand til mig det sæduanlige ordsprog, hand pleiede at bruge i sin velmact: Mitte sapientem & nihil ej dixeris. Thi naar som hand haffde dem at handle met, som viste selff noget at skicke sig i sagen, da brugte hand almindeligen disse ord til
785 dem. Saa vilde hand oc nu ieg skulde icke bemøde hannem, met for mange ord. Ieg skulde intet tuile, hand forstod jo vel huad der hørde til sagen, oc vilde bliffue fast ved den første gode bekiendelse.

Efter middagen begynte hand at tale om denne Liigpredicken, begærede at ieg
790 den skulde haffue, som hand gaff det Niels Friis tilkiende. Oc der hand haffde bestillet Predickenen, oc tilforn sit leyrestæd her paa dette stæd, saa begynte hand som hand sad for jlden, at tale om sit *Epitaphio* oc Graffscriffte, met disse ord oc saa paa mig. *Iohannes Friis Dn. de Høselager, Anno ætatis suæ 73. de morte cogitans, fieri fecit.* Oc kom der met icke viidere, men sagde strax, det
795 andet skal vel Niels Kaass giøre.

ER dette icke at gaa frimodige til Døden? Er dette icke at gladeligen fare i Fred? Mange Menniske naar de høre talis om Døden, da grue de, skelffue oc beffre der ved, skiffte farffue oc forskreckis der offuer. Men hand mit i sin største
800 Siugdøm, fryctede icke alleniste intet for Døden, men ocsaa frimodeligen bestillede sin egen Iordefærd. Oc en liden stund her effter, vende hand sig om til Biørn Andersson, oc sagde, er min Kiste Ferdig? Huor faa wi fieler der til? Siden gick hand til sengen oc sagde, det vil endnu vare to dage met mig. Men kort der effter, gaff hand andet tilkiende, sagde, den største søffn ieg fanger, da tager vare
805 paa mig. Der vdi sagde hand sant, thi det gick lige saa, hen ved fire timer der effter. Hand begynte siden hierteligen at forlengis effter en god affskeed oc det euige Liff, brugte tiit oc offte den gamle Gudfryctige Simeonis Loffsang: **HERRE lad nu din tienere fare i fred** rc. oc læste den vd til enden. Gud i

810 Himmelen haffde hannem kier oc bønørde hannem. Wi saae strax der effter paa hannem, de deilige Blomster, som ere tegn til Døden. Thi fulde wi alle næd paa Iorden, met graad oc Bøn til den naadige Gud for hannem. Hand bad selff met oss frimodeligen met høy røst oc god forstand.

815 I det som wi saa giorde bøn, oc hand hørde ved sengen, Erlig oc Velbyrdig Frue Karine Biørn Anderssons hans kiere Broderdaatters suck oc graad, vende hand sig fra liuset, oc bleff der var, Erlig oc Velbyrdig Frue Hilleborre Claus Daais. Oc som hand strax kiende hende, racte hand hende sin haand oc sagde: Gud være met dig at du vilde besøge mig, huad gode skal ieg beuise dig igen? Dette
820 vaar meget merckeligt, oc er for en synderlig Guds gaffue at regne: at hand saaledis indtil sit yderste, vaar ved all redelig sind oc forstand, kunde see, høre, tale oc fornemme alt det wi bestillede met hannem, oc der hoss saa saare trøstig oc taalmodig.

825 Der effter om en time, falt hand i en sød søffn, som hand taledede om tilforn. Der aff vognede hand op første oc anden gong. Men den tredie gong der Klocken slog elleffue, kom der saa stor en stille, offuer det gantske Huss, saa wi alle indbyrdis der offuer storligen forundrede oss. Hand soff dog icke lenge, men rørde sig strax oc gaff mig haanden oc ieg reiste hannem op i Sengen. Der læste
830 hand for sig selff sacteligen met sammenlagde hender: oc sagde effter som ieg sagde for: *Iesu Christe miserere mej*. Strax vende wi hannem effter hans begæring, met Fødderne vdaff sengen, oc ieg taledede met hannem disse ord aff den 31. Psalme: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*. Det er.

835 **HERRE i dine hender befaler ieg min Aand.** Oc hand suarede mig, met den anden deel aff dette Verss: *Redemisti me Deus veritatis*. Det er. **Du frelste mig HERRE, du trofaste Gud.** Disse vaare de siste ord, hand taledede her vdi Verden.

840 Der ieg fornam, huad aff vilde vorde, raabte ieg høyt til hannem tiit oc offte: Iesu Christe forbarme dig offuer mig. **Iesu Christe annam min Siel.** Dissimellem slog hand klæderne fra sig, som drengen vilde skiule henderne met, oc holt sin haand vd mod mig. Thi ieg haffde formanede hannem tilforn, at der som det hende sig, hand bleff maaleløss, da skulde hand kryste paa min haand,
845 eller række sin haand op eller røre den, saa ieg kunde være visse paa, at hand hørde oc forstod huad ieg taledede til hannem. Det holt hand mig ocsaa. Men det vaar snarligen giort met hannem. I det samme øyeblik, effter hand taledede de

siste ord oc racte mig haanden, bøyede hand sit Hoffuit strax næd, oc som Biørn
850 Anderssøn oc ieg haffde hannem i vore arme imellem oss, lenede wi hanem i
sengen tilbage, oc hand met tre suck, sacteligen oc sødelige vdgaff sin Aand.
Antuordet den Gud i Himmele, som hand nyligen oc tilforne gjorde. Den
anammede Guds hellige Engle, førde den til Abrahams skiød, indtil den met
Legemet, skal i de Retfærdiges opstandelse, paa den yderste dag til hobe samles.
855 Oc hand da met oss oc wi met hannem oc alle Guds vdualde børn, skulle
indførís arffuinge i Himmerigis rige til den euige glæde oc fulkommen herlighed
oc salighed, for vden all ende.

DEtte hersom haffuer ieg nu saa viideligen villet fortellet, om denne salige
860 Herre, Iohan Friisis affgang, som ieg det selff neruændis saa oc hørde. Oc
mange som der tilstæde vaare, baade ædle oc wædle, baade fremmede oc hans
egen tienere, kunde i sandhed det samme der om vidne: ja wi allesammen aldri
det forgætte, men haffue det at trøste oss met i denne vor sorg oc i vor døds
time, oc met hiertelig adtraa begære oc ynske aff Gud met saadan trøst oc
865 bekiendelse at skilies fra denne Verden, i vor yderste time. Kaldis da nu dette, at
faa en Christelig affgang aff Verden, at bekiende sine Synder for Gud i
Himmelen, oc anamme aff dem som ere i Guds stæd, i det hellige
Predickembede, Syndernis forladelse, oc der paa stercke oc styrcke sin Tro ved
det hellige Christi Legems oc Blods Sacrament, være taalmodig vnder sin
870 Siugdøm, gierne høre talis Guds ord, paakalde Gud i sit yderste, oc befale
hannem sin Aand: Da haffue wi aldélis ingen tuil, at denne salige Herre, Iohan
Friis, voris hensoffnede gode ven, er jo indscreffuen i Liffsens Bog, oc wi skulle
finde hannem for oss i Himmerigis rige. Thi lære sig huer aff denne salige Herre
baade vel at leffue, oc vel at dø. Fordi hand met all rette, i disse to stycker, maa
875 settis oss oc alle Christne faare til it merckeligt exempel. Her paa til ydermere
vnderuissning oc trøst, for oss som igen leffue, da vil ieg nu forklare disse Iobs
ord, som ieg aff begyndelsen oplæste.

Den anden part aff denne Predicken. Iob. xix. **I Eg veed at min Frelsere
880 leffuer, oc hand skal her effter opuecke mig aff Iorden, oc ieg skal der
effter omgiffuis met denne min Hud, oc ieg skal see Gud i mit kiød, oc
ieg skal see Gud faar mig, oc mine øyen skulle skue hannem oc ingen
fremmet.**

885 DEN hellige lærere Ieronymus siger, Discamus in terris, quorum scientia nobis
in cælo perseueret. Det er: Wi skulle lære her paa Iorden den Visssdom, som kand

bliffue varactige hoss oss i Himmelen. Paa denne gode Formaning skulle wi
tencke, besynderlig naar wi følge Christne Liig til deris begraffuelse. At naar wi
890 der høre talis, om deris Christelige leffned oc affgang, skulle da paamindis om
vore dødelige vilkaar, oc lære aff Guds ord oc deris exempel, at beskicke oss saa
at leffue oc dø, wi kunde effter dette liff, haffue noget at staa paa, oc faa ved
Christum det euige Liff oc Salighed. For denne orsag skyld haffuer ieg taget mig
disse Iobs ord faare, huilcke end ocsaa denne salige Herre, Iohan Friis, brugte,
895 oc fornam der aff stor trøst paa sit yderste. Thi Iob met faa ord, lærer oss her
denne konst, huilcken enten vor egen forstand eller alle de vise Hedenske
Philosophi met deris subtilige scrifft, som nogen stød i Verden findis, icke
kunde lære oss. Hand siger oss at wi for Syndens skyld ere arme fanger oc skyldig
vnder Guds dom. Hand viser oss den Herre Christum, den leffuendis Guds
900 Søn, som Frelser oss fanger, aff Syndsens oc Dødsens baand, forliger oss met
Gud, oc opuecker oss paa Dommedag til det euige Liff. Huo det ret forstaar oc
troer aff hiertet, hand er nu lærd, huorledis hand kand offueruinde alle
Fristelser, oc triumphere mit i denne timelige død offuer Døden, Dieffuelen oc
Helffuede. Huorfaare disse ord ere vel værd at mercke, oc Iob der hand vilde
905 giøre denne sin Bekiendelse, haffuer icke til forgeffuis, met hiertelige begæring
tilforne fremsat sin fortale. Ah at min tale maatte bliffue bescreffuen, ah at hun
kunde sættis i en Bog, met en jernstil paa bly, oc at hun maatte vdhuggis i en
Steen, til en euig hukommelse. Effterdi da den hellige og fromme Iob, dennem
saa høveligen priiser oc ynsker, at de for alle andre hans ord, maatte bliffue euige
910 i alle Menniskers hierter: Oc disse ord ocsaa haffue været brugte til Predicken oc
sang almindelige i den Christne Kircke mere end try tusind oc tre hundrede Aar,
da ville wi see fliteligen huad hand besynderligen faaregiffuer.

TRry slaus trøst talis her om, met huilcke hand vdi sin største ælendighed oc
915 bedrøffuelse, haffuer stillet sin bange conscientz, oc verqueget sit angerfult
hierte. Den Første slaus trøst, imod Syndfristelse, tager hand aff den leffuendis
Guds Søns, vor Frelseris sande oc salige kundskab. Den Anden, imod Dødens
forskreckelse, er hans visse Haab oc stadige Tro, om Legemens opstandelse. Det
tredie hand trøster sig met, vdi sin armod oc foractelse, er den fuldkomne glæde
920 oc Herlighed, som Guds vdualde er berid i det euige Liff.

PAa det wi diss bedre kunde bruge disse merckelige lægedom, krafftige Antidota
oc visse anodyna, oc forstaa huorledis huer skal tage dem til sig i rette tid, da ville
wi først sette oss Iobs exempel faare, oc see huorledis hand haffuer berid sig
925 Sielens oc Liffsens lægedom her aff. Den arme Iobs vilkaar vaare aldelis haarde

oc ælendige for Verden at ansee, hans Fristelse vaare, mechtige stercke Fiender, som hand haffde at stride imod.

930 THi først loed Gud hannem berøff uis fra, sit Fee oc Queg: ja det som hannem kierere vaar, hans Sønnere oc Døttre hasteligen omkome i ynckelige maade. Dette Kaarss bar Iob taalmodeligen, oc tenckte paa all denne Verdens forgengelige forfengelighed oc Menniskens dødelige vilkaar, giffuer sig derfor, met all lydighed, vnder den allmectigste oc alleruiseste Guds Guddommelige
935 vilie oc siger: Nøgen kom ieg aff min Moders lifff, nøgen skal ieg fare bort igen, HERREN gaff det, HERREN tog det, HERRENS naffn være loffuit. Der hand haffde dette vel offuerstaaet, som en sterck Kempe huldet sig oc lagd priiss ind: kommer der strax en anden bølge oc stormer ind paa hannem, som det er almindeligt, Ingen bedrøffuelse kommer allene. Hand beslaais met onde bulder,
940 fra hans fodsmaal indtil hans isse, maa side i aske oc skrabe sig met it skaar. Bliffuer saa foruandlet, at hans venner icke kiende hannem, eller for hans store pine oc vee skyld tørre trøste hannem. Hans egen Hustru (som Philo mener vaar Dina Iacobsdaatter) kædis ved hannem, oc bespotter hannem.

945 Det samme giøre oc de som hand holt for sine vdkaarne beste venner. All Verden haffuer forglempt oc forlat hannem. Den timelig død staaer hannem for øyen, oc truer hannem met sine forfærdelige skud oc pile huer øyeblik. Huad gjør den gode Iob her i denne sin genuordighed? Monne hand icke skulle tro at ont folck, Troldquinder eller Troldkarle, haffue førd hannem saadant paa? Skal
950 hand oc icke søge til Spaamend eller bruge signelse oc Manelse, at hand kand komme til sin førlighed igen? Ney ingelunde saa, hand tencker icke en gang paa saadan Wgudeligheds fordærffuelig kaanst, meget mindre fanger Diefflen den ære aff hannem, som Gud met all rette tilhører. Stor banghed driffuer hannem vel saa, at hand bæsteligen begræder sin fødzels dag, begærer at hand haffde
955 aldrig været fød til Verden, oc maatte nu strax dø. Dog kommer hand igen til sig selff, oc retter sig op i sin skrøbelighed, fanger offuerhaand imod denne wtaalmodigheds fristelse oc bliffuer hoss sin Herre oc Gud. Giffuer sig saa smuckt til freds, legger Gud macten oc æren til, oc icke Dieffuelen, siger derfor: Haffuer wi anammet det gode aff Gud, oc skulde wi icke ocsaa anamme det
960 onde? Item, om Herren end skønt vilde sla mig ihuel, dog skal ieg alligeuel haabe paa hannem.

NV haffuer den gode Iob holden sig vel aff Guds naade, men det bliffuer dog icke her ved met hannem. Hand føris alt viidere vd i fristelsens dybhed. Thi

induortis vdi hans Samuittighed, brende hannem hans Synder, oc vden all tuil da haffuer denne anfectelse icke staaet tilbage. See du est en Syndere, affled i synd oc onskab, fød vredens Barn met din arffuesynd, som henger oc boer i dit kiød oc blod. Oc om du end skønt haffuer leffued wstraffeligen oc retfærdelig
970 for Verden, saa haffuer dog dine tancker oc affecter, som gaa icke toldfri for Gud, icke været saa hellige oc reene som Louen dem vdkræffuer. Derfaare plagis du nu met all rætte for saadanne dine Synder, Guds vrede er vdøst offuer dig, det er Guds retfærdige Dom, at huer for sine misgierninger skal lide sin tilbørlige straff oc plage. Ia huo ved huor nær du est den euige Fordømmelse, for
975 Synden skyld? Huort vender sig her den fromme Iob? hans eget hierte oc Samuittighed ere nu imod hannem. Det gielder nu icke mere om disse timelige Rigdom eller Sundhed, men det er Guds venskab oc Himmerigis rige her strides om.

980 Her gaar det nu met Iob, ligesom met den der er i stor Haffs nød. Oc i det vilde Haff driffues aff en stor gruelig flyffuende storm, Ancker oc Toff ere borte, Godzet kastis for borde, Ingen seiel kand føris, Mastet affhuggis, Skibet opfyldis met hine salte søbølger, oc begynder at ville støde paa hine haarde klipper, eller i det suare wuær, hasteligen nedryckis, met top oc taffuel til Haffsens dybhed.
985 See, saa gaar det nu den arme Iob. Det er hannem fra taget, alt det hand kunde forlade sig paa her i Verden. Sit gods oc Rigdom er hand berøffuit, det icke vaar liden sorg. Oc paa det hand skal icke stole paa sine mange vnge Børn, tagis de hasteligen aff dage fra hannem. Oc at hand jo aldelis skal intet haffue at fordriste sig paa Mennisken, da foracte hannem de som igenleffue, hans egen Hustru oc
990 vdualde venner. Hans sundhed oc førlighed vendis om til allerstørst skrøbelighed oc verstyggeligste siugdum, paa det, hand skal icke stole paa sin egen styrcke oc mact. Ia at baade all hans vduortis oc induortis krafft, skal slaa hannem feil, da frister Dieffuelen hans eget hierte oc Samuittighed paa det allerhøyeste.

995
Huad vndsetning tilskickis denne fromme Mand i saadan sin trang? Hand tencker paa sin Frelser, den forloffuede Messiam, Quindens seed, som skulde sønder træde Hugormens hoffuit. Paa denne sin Frelser kaster hand alle sine Synder, oc forlader sig met en fast tro paa hannem, at hand skal stille Guds
1000 vrede oc fri hannem fra den euige død oc fordømmelse. Och saa knipper hand baade denne oc de andre sine trøst vdi it baand, met disse faa ord, oc gjør sin bekiendelse som kommer offuer it met vore Symbolis oc trois artickle. Siger derfaare, Ieg veed at min Frelser leffuer, sand Gud oc Menniske, som skal icke

1005 alenist forløse mig, ved sin død oc pine aff alle mine Synder, men ocsaa opuecke
mig paa den yderste dag, met it herligt forklarede Legem, oc indføre mig i
Himmerigis ære, der som ieg skal see Gud ansict fra ansict, i all euighed. Vdi saa
maade offueruinder Iob alle fristelser, oc kommer paa det siste i en god tryg
haffn, oc foruinder saa all sin nød. Det gjorde altsammen den helligAand, som
1010 Iob tog i raad met sig. Thi der som hand haffde fuld sin egen fornufft effter, da
haffde hand aldrig kommet der leffuendis fra. Men hand vende sine øyne fra
denne forgengelige Verden til Himmelen, fra sin egen forstand til Guds forløst
oc tilsagn, fra all Menniskelig hielp til sin kiere **Frelsere Iesum Christum.**
Derfaare lader oss nu mercke alle hans ord grandgiffueligen, oc først de, huilcke
1015 hand bruger imod den største fiende Syndfristelse.

Ieg veed at min Frelsere leffuer.

DEt er: Ieg Iob som maa bekiende mig til en arm Syndere, skyldig til døden oc
1020 fordømmelse, baade for den arffuesynd som boer i mig, oc andre mine
misgierninger: Veed, det er, ieg troer fuldkommeligen aff mit gantske hierte, at
min Frelsere leffuer, den som mig vsle fangen Mand skal icke forglemme, men
hand som en sand Gud oc Menniske, vil oc skal frelse mig, met sin død oc pine,
fra Guds vrede, den euige død oc fordømmelse, forhuærffue mig Guds venskab,
1025 alle mine Synders forladelse oc det euige lifff. Met saadan sin kiere Frelseris salige
kundskab, traadzer hand nu imod Synden oc Helffuede. Oc er her besynderlige
det Hebraiske ord Goel, vel at acte. Det som bemercker icke alleniste en Frelsere,
men saadan en Frelsere, som er anrørendis paa Kiød oc Blods vegne, oc bør
derfaare at hielpe sin Blodsforuandte vdi nød. Der ved haffuer hand klarligen
1030 forstaaet, den HERre Christum, som haffuer anammet Menniskelig kiød oc
blod, oc er vorden vor Broder, oss til en visse trøst oc wbesuigelige husualelse.
Saaledis brugis dette samme ord, oc andre mange stæds i det gamel Testament
baade hoss Mosen, Daudid oc Propheterne. Oc kommer denne trøstelige
Lærdom saare vel offuer it, met tre besynderlige Louer oc erlige skick, som holtis
1035 iblant Guds folck i det gamel Testament. Den Første taler Moses om, Leuitici
25. der som Gud giffuer de næste slect frihed, til at løse oc igenkiøbe huer andre,
naar de bliffue for deris armod tuingd til at selie sig selff hen iblant nogen
fremmede. Huad er det andet end en Figur til syndige Menniskers vilkaar, som
ere for Syndens skyld, vndergiffuen Døden oc Dieffuelen, oc kunde icke formaa
1040 at løse eller befri sig selff?

Men den HERre Christus vor næste slect oc byrd, tager oss vd aff Syndens oc
Dieffuelens baand, oc giffuer oss igen vor første frihed. Som Paulus her om

1045 vidner til de Hebræer i det andet Capitel, sigendis: Effterdi at Børnene haffue
nu kiød oc blod, da er hand i lige maade vorden delactig der vdi, paa det hand
skulde formedelst Døden tage macten fra den, som haffde vold offuer Døden,
det er Dieffuelen, oc frelste dem, som formedelst Dødsens fryct skulde vær
1050 tienere alle deris liffs tid. Dernæst lige som Gud gaff næste slect frihed, til at
heffne deris døde frender, som bleffue aff had oc suig met vilie oc vidskab
dræbte oc ihielslagen aff nogen. Saa er oc den HERre Christus paa sin
Mandoms anammelsis vegne, vor frende, oc heffner vor død paa vor Fiende
Dieffuelen, huilcken met suig haffuer forførd oss til Døden. Huor fra oss
Christus hielper, oc bliffuer Døden en forgifft, oc Helffuede en Pestilentze, som
Propheten Oseas siger i sit 13. Capitel.

1055 Fremdelis lige som det holtis iblant Iøderne, at næste frende oc arffuinge skulde
ecte den Dødis slectis Hustru, som wi læse vdi Ruths bog, at Boas tog Naemi
Sønnehustru Ruth til ecte, der den anden næste arffuing icke kunde det giøre.
Saa er oc Christus vor Frelsere, den Christne Kirckis Brudgom, oc anammer
1060 hende aff sit ælendigheds sede til sig, som Paulus bær vidnisbyrd her om til de
Epheser i det femte Capitel, oc siger. Christus elskte Menigheden, og gaff sig
selff for hende, oc rensede hende formedelst Vandbadet i ordet, paa det hand
skulde beskicke sig selff hende, en Menighed som er herlig, som icke haffuer
nogen besmittelse eller ryncke, eller noget saadant, Men at hun skulde være
1065 wstraffelig. Om denne Frelsere taler Salomon i den 72. Psalme. **Hand skal
frelse den Fattige som raaber, oc den ælendige som haffuer ingen hielp.
Hand skal være naadig imod de ringe oc fattige, oc hand skal hielpe de
Fattiges Siele. Hand skal frelse deris Siele fra suig oc fortredelighed, oc
deris Blod skal actis dyrt for hannem.**

1070 Dette vaar det hellige oc trøstelige naffn, som Gud selff befoel, at giffuis sin
enbaarne Søn Christo ved Engelen Gabriel, huilcken det forkyndede Ioseph oc
Mariæ. At de skulde kalde hans naffn IESVS, fordi hand skulde saliggjøre sit
Folck aff deris synder Denne sin Frelsere tog den gode gamle Simeon i sin faffn,
1075 oc bleff der aff saa frimodig imod Døden, at hand begærer forloff, at fredeligen
fare her fra, siger derfaare:

1080 **Herre, lad nu din Tienere fare i fred, lige som du haffuer sagd. Thi mine
øyen haffue seet din Frelsere. Huilcken du beredde for alle Folck. It liuss
til at opliuse Hedningene, oc dit Folck Israel til en herlighed.**

Til denne Frelserer alleniste, skulle wi allesammen holde oss, oc sige met Iob naar wi komme i Syndfristelse. Ieg veed at min Frelserer leffuer, Iesus Christus sand
1085 Gud oc Menniske, Hand er min Broder, hand skal icke forlade mig i denne min
nød oc haarde fengsel. Men fri mig aff Syndsens baand, oc frelse mig fra Døden
oc fordømmelse, fra Lousens formaledidelse oc Guds vrede, fra Dieffuelens
Tirannj oc Helffuedis affgrund. Thi derfaare er hand vorden Menniske, at hand
1090 skulde betale met sin død for Mennisken, oc giffue sin wsigelig Broderlig
kierlighed tilkiende mod oss, oc ophøye oss met sig til Himmerigis arffuedeel. I
denne Frelserer finde oc faa wi ved Troen til hannem, alt det som wi søge oc oss
behoff giøris i all vor ælendighed. Som Ambrosius siger met disse herlige ord:

*Omnia Iesus Christus est nobis, si volumus: Si curari desideras, Medicus est, Si
1095 febribus æstuas, Fons est, Si iniquitate grauaris, Iustitia est, Si auxilio indiges,
Virtus est, Si Mortem metuis, Vita est, Si ire desideras, Via est. Si tenebras fugis,
Lux est. Si cibum appetis, Alimentum est.*

Det er, Iesus Christus er oss allting, om wi ellers ville. Begærer nogen at helis, da
1100 er hand en Læge, Brender nogen aff hedesiuage, da er hand en Kilde, Beladis
nogen met Synden, da er hand Retfærdighed. Haffuer du hielp behoff, da er
hand din Krafft, Frycter du Døden, da er hand Liffuit. Viltu vandre, da er hand
Veyen, Reddis du i mørcke, da er hand Liuset, Hungerer dig, da er hand din
Spise. Saadant altsammen oc langt ydermere at giøre oss, er hand mechtig, fordi
1105 hand er en allmectig Gud. Hand vil ocsaa, fordi hand er vor kiere Broder och saa
meget naadig. Hand veed maade oc lempe der til, thi hand er den alleruiseste.
Hand skal det ocsaa giøre, thi hand er sandru i alle sine forløfft, oc det er hans
Embede, at søge oc giøre saligt, det som er fortabt. Lucæ 19. Ved saadanne trøst,
vdi vor HERris Iesu Christi kundskab, faa wi seyeruinding offuer alle fristelser.
1110 Her om taler Iohannes. Vor tro er den seyr, som haffuer offueruundet Verden,
oc huor er den som offueruinder Verden, vden den som Troer, at Iesus er Guds
Søn? Item, Paulus 1. Cor. 15. Døden er opsluget i Seyer. Død huor er din
braad? Helffuede huor er din Seyer? Men Dødens braad er Synden. Oc Louen
er Syndens krafft. Men Gud være tack, som gaff oss seyer, formedelst vor Herre
1115 Iesum Christum. Nu ville wi fremdelis høre, huad Iob siger II. Oc hand skal her
effter opuecke mig aff Iorden, oc ieg skal der effter omgiffuis met denne min
hud.

HER haffue wi den Anden slaus trøst, som Iob brugte i sin ælendighed, imod
1120 Dødens forskreckelse, oc haffuer denne trøst sin oprindelse oc grund vdaff den

første. Dødens forskreckelse kommer hannem paa, oc aff hans egen fornufft, begiffuer sig i disputatz met hannem saaledis: Endog Iob at du troer paa din Frelser, oc forlader dig paa hannem, saa maat du vel faa ved hannem huad du
1125 kand, alligeuel skalt du dø som alle andre Menniske, oc effter Døden skalt du vorde til intet. Thi dit Kiød skal bort raadne i Iorde, oc Orme skulle spisis met din krop, dine Been skulle foruisne, oc der skal intet bliffue aff dig vden støff oc aske. Paa Legemens opstadelse tørt du icke giøre dit regenskab, ja icke tencke en gong. Huorledis skulde det Legeme, som met værstyggelige Buller er nu
1130 fordærffuit, oc skal siden saa viide i smaa parter atspredis, opstaa nogen tid? Det er wmueligt at saadant skee kand. Dø nu derfaare bort, som it vsle oc ælendigt Creatur, met dette dit vanskabte oc saarede Legeme, du fanger aldrig bod eller raad, Døden døden er her, oc siden intet ydermere at forhaabe. Aff saadanne forgifftige indskud, maatte den gode Iob haffd faait den hiertesorg som kunde
1135 dødet hannem, om hand haffde fuld sit eget fornufftis raad effter. Men hand lycker fornufftens øyen oc lader Troens klare øyen op, oc seer atter til den forloffuede Herre Messiam Christum, oc siger: Denne min Frelser, den leffuende Guds Søn, min kiere Broder, paa huilcken ieg Troer, hand skal icke aleniste fri mig fra Synden, men ocsaa fra den euige død.

1140 Denne timelig død skal ekon være mig en sød søffn. Oc min graff skal icke være mig it euigt fengsel, men it roligt soffuekammer, indtil Gud ved sit almectige ord skal opuecke mig paa den yderste dag. Hud oc haar, kiød oc Been, sæner oc aarer, skulle fortæris oc atsprædis i Iorden, det giffuer ieg vel mact. Dog skal min
1145 leffuende Frelser, som er mit Liff oc min Opstandelse, aff den mact som hannem er alting vnderlagd, samle dette tilhobe igen, saa ieg skal faa de samme naturlige lemmer igen, dog it Aandeligt oc tusindfold skønere oc herligere Legeme, end det nu er eller været haffuer. Det er min tro, det er min trøst. Der paa vil ieg leffue oc dø, mig skee i denne Verden huad min naadige Gud vil. See,
1150 huad kunde klarligere sigis om Legemens opstandelse, end dette Iob her siger? Huo monne haffue lært hannem det, effterdi saadant er imod hans egen oc alle Menniskers fornufft? Hand haffde den hellig Aand til sin Skolemester, som skaffede i hannem en fast tro til Guds ord, som saadant forloffued oc tilsagde, oc opliuste hans mørcke oc tuilraadige forstand met sin naade, at hand tenckte
1155 viidere paa den allermectigste Guds vnderlige raad oc gierninger. Derfaare lader oss flitteligen giffue act paa de Argumenter oc beuisninger, som Iob haffde om Legemens opstandelse, oc huorledis hand dem brugte.

Først oc fremmerst tenckte hand paa Messiā euige Rige, oc den forløssning som

skulde forhuærfuis ved hans død oc opstandelse. Dette vaar hans oc de gamle Forfædris wryggelige Argument oc beuissning om Opstandelsen: at Quindens sæd skulde søndertræde Hugormens hoffuit, det er, som Iohannes siger, forstøre Dieffuelens gierninger, oc giøre Syndsens oc Dødsens mact til intet, for sine tro
1165 vdualde. Huilcke skulle igennem denne timelige død, indfør is ved en ærefuld opstandelse til det euige lifff oc salighed. Men her maatte nogen spørre oc sige. Huad tegn haffde Iob, ved huilcke hand styrckede denne sin Tro? Effterdi hand (som de hellige Lærefædre scriffue om hannem) leffuede vdi Iacob Patriarckis tid, Tusind siu hundrede Aar før end Christus bleff fød? Saa haffde hand icke
1170 helder Propheternis vidnisbyrd oc klare Predicken for sig om Legemens opstandelse? Oc ey helder nogle exemplar, at Gud haffde opreist mange fra de døde, huilcket altsammen wi haffue mangefoldigen baade i det Gamel oc Ny Testament? Alligeuel at Iob haffde aldels nock i Guds sande Foriættelse om Christi rige, paa huilcken hans tro stod wryggeligen oc bygde der paa som en
1175 fast Mur: dog haffde hand atskillige tegn oc merckelige beuisninger, met huilcke hand styrckede denne sin rette Tro.

THi hand saa vden tuil, til Guds almectigheds gierninger, som vaare skeede aff Verdsens begyndelse til hans tid. Tenckte saa ved sig. Den Gud som haffuer aff
1180 intet, skabt Menniken, Himmel oc Iord, oc alle Creatur som der vdi findis, hand er jo ocsaa mechtig til, at samle Menniskens lemmer tilhobe aff Iorden, oc føre der Sielen til effter sin gode vilie oc forløffte. Item, den Gud som giffuer alle Menniske Liff oc Siel, oc fører dem saa vnderlige til denne Verden aff Moderens lifff, huorfaare skulde hand icke kunde opuecke dem aff deris graffuer
1185 som soffue?

Den Gud som met sit krafftige ord, beuarer Iordens fruct oc grøde, holder alting ved lige oc mact i Himmelen oc paa Iorden, dag oc nat, Vinter oc Sommer, huorfaare skulde hand icke være en Herre offuer Menniskens legeme,
1190 til at opreise det, som er hensaaet i Iorden? Item, den Gud som gaff mine Forfædre Abraham oc Sara, en deilig Søn, imod all Menniskelig mening oc foruentelse, i deris allerdoms dage, der deris Legeme vaare døde, huorfaare skulde hand icke oc være almectig, at giffue dem lifff, som ere hensoffnede i hans Søns Christi bekiendelse oc paakaldelse? In summa, hand besluttede det saa met
1195 sig, som Augustinus siger: Det være langt fra, at Skaberens allmectighed skulde være forkortet, til at opuecke Menniskens legeme oc giffue det lifff. At hand skulde jo icke kunde tilhobe samle, det som noget Diur eller Ild haffuer fortæred, eller det som er forfalden til støff oc aske, eller det som er forsuunden

1200 til Vær oc vædske. Det være langt fra, at noget rum eller hemmeligt Kammer vdi
naturen, skulde saa skiule noget for vor sind oc fornufft, at den som alting
haffuer skabt, skulde det icke vide eller met sin mact begribe. Kand dog en
forstandig oc snild Hussholdere, vide beskedenlig, lige som det stod screffuen
for hans øyne, alt det i huer vraa er skiult vdi hans Huss oc gantske gaard? Huo
1205 vil da tencke at nogen ting i denne Verden kand være wskiult for Gud? for hues
wsigelige oc wendelige Viissdom, den gantske Verden er mindre, end det
allermindste oc ringeste Skrin kand være, at regne for nogen iblant oss
Menniske.

1210 SIden saa oc Iob til sin egen oc alle Menniskers skabning, som skeede icke aff
Iorden alleniste, men at Gud selff blædde først en Leffuendis Aand i hannem, oc
skabte hannem til it Billede, som vaar sig selff lig. Det gaff tilkiende, at
Menniken vaar icke skabt til Døden oc endelige fordærffuelse, men til en euig
Guds tieniste vdi it euigt leffned.

1215

DEt samme vaar oc at mercke, huad forsat Gud haffde, der hand satte
Menniken i den meget lystige Paradiss, som hand skulde haffd leffuit vdi, euig
lycksalig vden all genuordighed, om hand haffde lyd Guds røst.

1220 DEsligest gaff oc Iob god act, paa det euige pact oc Forbund, som Gud gjorde
met Abraham, der hand sagde til hannem. Gen. 17. Ieg vil oprette min Pact,
imellem mig oc dig, oc din Sæd effter dig, hoss deris effterkommere, at det skal
være en euig Pact, saa at ieg vil være din Gud, oc din Sædis effter dig. Denne
Pact kunde icke være euig, vden at de Gudfryctige Menniker, skulde opstaa fra
1225 de døde oc leffue euindelige. Derfaare kalder sig Gud de hensoffnede
Abrahams, Isaacs oc Jacobs Gud, at de ere icke i den euige død, men leffue hoss
Gud, som Legemet skal opuecke paa den yderste dag.

FRemdelis satte sig Iob Enochs Exempel for øyne, huilcken Gud selff tog bort,
1230 hen op til Himmelen, saa hand bleff icke meere seet. Ligeruiss som det gick met
Elia, to tusinde oc tre hundrede oc nogle flere Aar der effter.

ITem, lige som Iob tenckte paa Guds allmectighed, saa gaff hand oc god act, paa
Guds godhed oc mangfoldige velgierninger, som hand icke beuiste Menniken
1235 her paa Iorden, for dette timelige liffs skyld allene, men meget mere, til en
begyndelse oc en haandfestning, paa det fuldkommen gode i det euige Liff.

1240 HAnd forgætte oc icke, at Gud som er den alleruiseste, kand finde middel oc maade til at vdrette alting, naar som der skønt synis, huercken at være effne eller raad for Menniskens øyne.

1245 Ilige maade tenckte hand oc paa Guds Retfærdige Dom imod Synden, som findis icke alleniste i huer Menniskis Samuittighed, hues exempel Cain vaar: men ocsaa i Syndestraffen som her begyndis paa Iorden, hues exempel vaar Syndfloden, oc skal siden fulddriffuis paa Dommedag, met de Wgudelige i euig pine. Thi i det hand saa, mange Wgudelige haffue gode dage her, i Verden, oc hendø i deris Synd oc ondskab vden synderlige straff: oc mange Gudfryctige plagis her vnder Kaarssit, ja end ocsaa dø i største ælendighed for Verden: Da 1250 giorde hand sit regenskab vist der paa, at her skulde følge effter dette liff it andet Liff. Der som en endelige sententz skulde affsigis, aff den rætuise Gud, de tro vdualde til fuldkommen glæde oc ære, de Wgudelige, som haffue fortørnet den euige oc wendelige Gud, til euig oc wendelige pine, som de skulle lide paa Siel oc krop, met huilcke de haffue bedreffuit Synd oc ondskab her i Verden. Saadant 1255 kunde ingenlunde skee, met mindre vilkaar, end at der fulde en almindelig opstandelse effter dette liff. Met saadanne herlige beuisninger om Legemens opstandelse, haffuer den taalmodige Iob, oc de andre gode gamle Forfædre oc Patriarcker styrcked deris Tro oc haab, oc der ved offueruunden all Dødens forskreckelse, liid Siugdom oc allehaande ælendighed, met hiertens forlængelse effter en ærefuld oc glædelig opstandelse paa Dommedag. Wi skulle ocsaa, mine 1260 gode Christne, i lige maade effterfølge Iobs exempel, naar oss kommer, som vist en gong vil paakomme saadanne fristelser oc tuilsmaal, aff voris egen fornufft oc dødsens forskreckelse. Thi naar som hiertet i oss, fornemmer det visse bud, at sind oc forstand begynde at falde, syn oc smag feile oss, oc vorde paa det siste 1265 hørøse oc maaleløse, da tencke wi huorledis til vil gaa. Spørie wi da vor egen fornufft om raad, da faa wi intet andet at høre aff hende end dette. Det er wmueligt (vil hun sige) at det Legem som leggis i Iorden oc der henraadner, eller oc anden steds paa vilde Marck, aff Ild eller Vand, fortæris, ja vndertiden aff Fule, Fisk oc andre wmælinde bæster opædis, kand samlis tilhobe, oc nogen tid 1270 igen opstaa. Sielen farer bort i sin behold, kand det være mueligt, at den finder sit Legeme oc gamle bolig igen? Naar saadant bæris oss faare, da skulle wi tencke paa disse Iobs ord, oc den visse Haab, som hand haffde aff Guds ord oc hans wendelige gierninger, om Legemens ærefuld oc herlige opstandelse. Der som mange tenckte her paa, da skulde de være mere taalmodig i siugdom end de ere. 1275 De skulde da icke sige.

Flectere si nequeo superos Acheronta mouebo. Kand ieg nu huercken faa raad hoss Gud i Himmelen, eller hoss Mennicken ved Lægedom for penning oc gode ord,
1280 da bruger ieg huad ieg kand, at ieg maa vorde denne vee oc pine quit, som ieg saa lenge plagis met, paa mit vsle Legeme. Icke sagde Iob saa, icke brugte hand helder Dieffuelens konst, men bleff taalmodeligen bestandig hoss Gud, i sin suare værstyggelige Siugdom, indtil Gud hialp hannem. Men de vantro Wgudelige Menniske, som met forargelse oc Guds bespottelse, elske mere
1285 Dieffuelens bedragerj end Guds wbesuigelige hellige Ord, oc imod Guds Bud søge Wchristelige middel, oc giffue Dieffuelen den ære Gud hører met rette, de høre sig huad Augustinus siger. Huilcken som vil søge sundhed, foruden sin Saliggjørere, oc acte sig at kunde bliffue klog, foruden den sande Viissdom: hand skal icke karsk men siug, icke forstandig men en gieck, plagis i sin
1290 Siugdom, oc vdi skadelig blindhed bliffue galen oc en daare. Derfaare all forfaring oc helbrede som opsøgis aff Troldoms konst, den maa oc skal helder kaldis Døden end Liffuit. Saa er det derfor høyeligen for nøden, at huer haffuer til rede i sin Siugdom, at trøste sig met. At hand bliffuer jo i denne mening. Det gaar met Legemlig sundhed her i denne forgengelige Verden, som Guds vilie er,
1295 det ville wi gierne lide oc taale, oc skulle wi end dø der offuer, saa ville wi dog aldrig affalde fra Gud oc hans ord. Men tro stadeligen, at hand skal opuecke oss paa Dommedag, met ærefulde oc forklarede Legemer, til det euige liff.

HER paa haffuer Gud giort oss visse i sit hellige sandrue Ord, oc giffuit oss
1300 mange klare vidnisbyrd oc exemplar, ja ocsaa ydermere end Iob haffde, baade i det Gamle oc Ny Testamente. Huilcke allesammen kand icke nu opregnis, thi ville wi lade oss nøye met nogle, aff de besynderligste. Propheten Esaias taler mangestæds om Legemens opstandelse, men besynderlig i sit Siette oc tiuende Capitel, met disse ord. Men dine døde skulle leffue, oc opstaa igen met
1305 Legemet. Vaager op oc loffuer i som ligge vnder Iorden, rc. Daniel desligest taler om en almindelige Opstanstelse i sit tolfte Capitel: Mange aff dem som ligge vnder Iorden oc soffue, skulle opuaagne, komme til det euig Liff oc komme til euig skam oc skendsel. Ezechiel taler om en Syn, som Gud loed hannem see, oc siger: HERrens Aand kom offuer mig, oc sette mig paa en rum marck, som laa
1310 fuld met Been, oc hand ledde mig alleuegne der igennem, oc see, der laa gantske mange Been paa marcken, de vaare meget tørre. Oc hand sagde til mig, du Menniskens Søn, ment du at disse Been skulle bliffue leffuendis igen? Oc ieg sagde, HERRE HERRE det veedstu vel. Oc hand sagde til mig, spaa om disse Been, oc sig til dem, I tørre Been, hører HERRENS ord, saa siger den HERRE
1315 HERRE om disse Been, See, ieg vil føre en Aand i eder, at i skulle bliffue

leffuendis. Ieg vil giffue eder Aarer, oc lade Kiød voxte offuer eder, oc drage hud
offuer eder, oc giffue eder Aande, at i skulle bliffue leffuende igen, oc i skulle
fornemme at ieg er HERREN. Oc ieg spaade som mig vaar befalet, oc see, da
1320 bleff der it bulder, der ieg spaade, oc see, det rørde sig, oc Benene komme
tilsammen igen, huert til sit Been. Oc ieg saa, oc see, der voxte Aarer oc Kiød paa
dem, oc hand drog hud offuer dem, men der vaar endnu ingen Aand i dem. Oc
hand sagde til mig, Spaa til Værit, spaa du Menniskens Søn, oc sig til Værit, Saa
siger den HERRE HERRE, Vær, kom hid aff de fire Vær, oc blæss paa disse
1325 Døde, at de bliffue Leffuendis igen, oc de reisde dem op paa deris fødder. Oc de
vaare en mectig stor Hær. Her gaff Gud ved Propheten tilkiende, huad hand
formaar, til at giøre det leffuende, som for alle Menniskers dom oc vduortis
øyen, synis fordærffued oc aldelis intet at være.

1330 VDi det Ny Testamente, haffue wi ocsaa meget klare oc trøstelige vidnisbyrd
om Opstandelsen. Hoss Euangelisten Mattheum, ville Saduceerne disputere
imod Christum, oc beuise at der er ingen Opstandelse til. Der imod suarer
Christus oc stopper Munden til paa dem, met disse ord. I fare vild oc vide icke
Scrifften, oc ey helder Guds krafft. I Opstandelsen skulle de huercken tage til
1335 ecte, oc ey lade sig tage til ecte, men de ere lige som Guds Engle i Himmelen.
Haffue i icke læst om de dødis Opstandelse, det er eder sagd aff Gud, der hand
siger, Ieg er Abrahams Gud, oc Isaacs Gud, oc Jacobs Gud. Saa er Gud icke de
dødis men de leffuendis Gud. Item, hoss samme Euangelist siger Christus. Naar
Menniskens Søn kommer i sin Herlighed, oc alle hellige Engle met hannem, da
1340 skal hand side paa sin Herligheds stoel, oc alle Folck skulle forsamlis for
hannem, oc hand skal skilie dem fra huer andre, lige som en Hyrde skil Faar fra
Geder, oc hand skal skicke Faarene hoss sin høyre haand, oc Gederne hoss den
venstre haand. Saa skal da Kongen sige til dem, hoss hans høyre haand, Kommer
hid i min Faders velsignede, arffuer det Rige som eder er bered, aff Verdens
1345 begyndelse rc.

Men huad den HERre Iesus Christus haffuer giort i det Ny Testament, det
haffuer hand giort aff sig selff, oc icke ved nogens fremmede hielp eller bistan
Huorfaare hand oc siger: Iohan. 11. Ieg er Opstandelsen oc Liffuit rc. Det er, ieg
1350 aff min egen Guddommelig krafft, haffuer mact offuer Døden oc liffuet, oc
kand opreise oc giffue liffuet huo oc naar mig lyster. Det loed hand paakiende,
Met disse try Mirackler, først hoss Iairi Daatter, huilcken hand i sine Forældris
huss oc neruærelse opuacte fra de Døde. Desligest hoss den fattige sorgfuld
Enckis Søn, som vaar nu allrede vdbaaret aff Nain, huilcken hand gaff sin

Moder igen leffuendis. Det samme loed hand oc see paa Lazarum, som paa fierde dag haffde været begraffuit, oc maatte dog være Christi ord lydige, opstaa oc komme her frem vd aff graffuen it leffuendis Menniske. Aff samme sin Guddommelige krafft, er den HERre Christus selff opstanden fra de døde. Oc
1360 der ved stode oc de mange Helgens legeme op, som soffue, oc ginge aff graffuene, effter hans Opstandelse, oc komme i den hellige Stad oc obenbaredis for mange.

OC effterdi det er klarlig beuist, at Christus som er den Christne Kirckis hoffuit
1365 oc Kong, Prest oc Brudgom, opstod fra de døde, saa skulle wi ocsaa som ere hans Lemmer, Rige, Prestedom, Brud, oc vdualde Børn, følge hannem. Oc den time skal komme, paa huilcken wi i vore Graffuer, skulle høre hans røst, oc skulle alle gaa frem, de som haffue giort gaat til Liffsens opstandelse, men de som haffue giort ont til Dommens opstandelse.

1370 HER paa haffuer Christus til ydermere foruaring oc større fortrøstning, giffuet oss tuende visse oc wbesuigelige pant. Først det wsynlige, dog krafftige, som er den helligAand. Der om taler Paulus. Rom. 8. Der som nu hans Aand, der opucte Iesum fra de døde, boer vdi eder, da skal oc den samme som opucte
1375 Christum fra de døde, giøre eders dødelige Legeme leffuendis, for den skyld, at hans Aand boer i eder.

Item, Ephe. Cap. 1. I ere oc bleffne, der i trode, beseglede met Foriئتelsens helligAand, som er vor arffuis pant, til vor Forløsning, at wi skulde bliffue hans
1380 Eyedom, hans herlighed til loff.

DERnæst er de Høyuerdige Sacramenter, som it synligt Ord for vore vduortis Sind. Thi lige som Daabens Sacrament, er it tegn, baade til den Aandelige opstandelse fra Synden, oc den Legemlige fra de døde: Saa er Christi Nadere, it
1385 visse tegn, til det euige liff som wi skulle bekomme oc leffue vdi ved Christum. Her om taler de hellige Lærefædre Irenæus oc Cyrillus i denne mening. Effterdi vore Legeme anamme, æde Christi Legeme oc dricke hans Blod vdi Sacramentet, da er det wmueligt, at vore Legeme skulle aldelis vorde til intet vdi Iorden. Men effterdi Christi Legeme leffuer oc er wdødeligt, oc vore Legeme
1390 haffue anammet det til sig, saa at Christus er i oss, oc wi vdi hannem, da haffue wi i saa maade en vis Haab om Legemens opstandelse oc det euige Liff.

Foruden disse wryggelige Vidnisbyrd, som Gud haffuer giffuet oss i sit hellige

1395 vdtrycte Ord, haffuer hand ocsaa sat oss faare, baade i vore hierter, oc vdi
Naturen merckelige tegn, aff huilcke wi kunde dømmen om Legemens
opstandelse.

IT visse tegn findes, naar vi see til denne Verdens wlige fordeel, som de
1400 Gudfryctige oc Wgudelige her haffue. Thi de Wgudelige vide aff ingen
bedrøffuelse at sige, side i offuerflødig Rigdom oc Verdslig ære, driffue alle deris
sager igennem met vold oc wræt, tuinge de Fattige oc plage dem vden aarsage,
bruge deris Vellyst, Hoffmod oc all løssactighed, oc frycte huercken for Gud
eller Mennisken. Dissimellem lider den Fattig armod oc ælendighed, tør ey klage
1405 den wræt hannem skeer, oc om hand den skønt klager, saa vorder hannem intet
diss bedre. Det er icke hans ringeste sorg, at hand skal see de Wgudeliges
slemhed oc syndige væsen, som de met forargelse oc Guds foractelse bedriffue.
Det kand oc tiit hende sig, at de Wgudelige dø bort, vdi vduortis (thi den
aandelige haffue de intet aff) fred oc rolighed, oc faa en statelige Iordefærd for
1410 Menniskens øyne. Men den Gudfryctige kand aff Guds tilladelse forfølgis indtil
døden, oc ælendeligen tagis aff dage, oc miste en vduortis statelige begraaffuelse
for Verden.

Huad skal mand nu her om tencke? Er Gud saa wretfærdig? eller oc er der ingen
1415 Gud til, som saadant acter? Ia visseligen leffuer den retuise Gud, som elsker sine
tro lydige Børn, oc tuert imod hader fuldkommeligen alle de Vantro Wgudelige,
oc vil strengeligen straffe dem i sin tid. Nu effterdi saadan straff gaar icke for sig
her paa Iorden, saa besluttis her aff, at Legemens opstandelse oc it lifff effter
dette lifff staa tilbage. Der som Gud skal endelige sige sententzen aff, offuer de
1420 Gudfryctige oc Wgudelige, som Christus selff omtaler hoss Mattheum i det
Femte oc tiuende Capitel. Da skal det vederfaris dem, som haffue stridet en god
strid, beholdet Troen oc en god Samuittighed, som Paulus siger. 2. Tim. 4. at
HERREN den retfærdige Dommere, skal giffue alle dem, som elske hans
Obenbarelse paa den dag, Retfærdighedens krone, som dem er tillagd. Da skal
1425 det gaa til met de Wgudelige, som Salomon scriffuer i Visheds Bogs femte Cap.
Den Retfærdige skal staa met stor frimodighed imod de Wgudelige, som
hannem fortrengde, oc bortkaste hans arbeyde.

Naar de see saadant, da skulle de gruelige forfærdis, for saadan salighed, som de
1430 haffde icke forseet sig til, oc de skulle tale til huer andre met anger, oc sucke aff
aandens angst. Dette er den, som wi haffue tilforn holdet for Spot, oc for it
haanligt vidunder. Wi daarer hulde hans leffnit for Galenskab, oc hans endeligt

at være skammelig, huorledis er hand nu regnet iblant Guds Børn, oc hans arff
 1435 er iblant de hellige? Derfaare funde wi icke den rette Vey, oc Retfærdigheds liuss
 skinnede icke for oss, oc Solen gick icke op for oss. Wi ginge at idel vrage oc
 skadelige Veye, oc vandrede øde kraagueye, men wi viste intet aff HERRENS
 vey. Huad hielper oss nu vor Bram? Huad haffue wi nu aff vor Rigdom oc
 Hoffmodighed? det er altsammen faret bort, som en skugge oc som it skrig der
 1440 far frem, som it Skib løber hen paa Vandbølgerne, effter huilcket mand kand
 intet spor finde, naar det er fremfaret, ey helder Veyen som det haffde i floden.
 Lige ocsaa wi, effter at wi bleffue fødde, finge wi en ende. Oc wi beuiste intet
 dydelige tegn, men wi ere fortærede i vor ondskab. Thi den Wgudeligis Haab er
 lige som en støff der er atspridt aff værit, oc som en tynd rimfrost fordærffuis aff
 1445 en storm, oc som en Røg der blæsis bort aff Værit, oc som mand forglemmer
 nogen der haffuer ekon værit gest en dag. Men de Retfærdige skulle leffue
 euindelige, oc HERREN er deris løn, oc den høyeste sørger for dem. Derfaare
 skulle de faa it herligt Rige, oc en deilig Krone aff HERRENS haand.

1450 FRemdelis haffue wi ocsaa tegn i disse synlige Naturlige ting, som wi daglige
 omgaaes met, ved huilcke wi kunde ligne Legemens opstandelse, oc det i nogen
 maade, see aff Guds vnderlige gierninger, huad hand formaar i oss, at giøre effter
 sine tilsagn.

1455 Apostelen Paulus setter oss en lignelse faare, om det Korn som saais i Iorden, oc
 opuoxer igen met sin herlige mangfoldige fruct. Huilcken det icke giffuer fra
 sig, før end det henleggis i Ageren. Men naar det hensaaes oc raadner, da vorder
 det icke borte, endog det synis for vore øyne, vnder kuld oc frost, vnder hede oc
 brynde, vnder Hagel oc Regn, at skulle forgaa. Det trnger sig igennem, met sin
 1460 høye klare ax oc bær fruct, saa det er glæde at see der paa i den lystige Høst. Lige
 saa hensaaes vore Legemer i Iorden ved denne timelige død, oc vorde dog icke
 borte, men ved Guds krafft, skulle i den rette Høstis tid opueckis oc indførís ved
 de hellige Engle, met alle Gudfryctige i Himmerigis rige: De Wgudelige
 henskiudis met Dieffuelen, i den euige Ild. Vor HERre Iesus Christus, setter oss
 1465 ocsaa en deilig Lignelse faare, vdi den naturlige søffn, ved huilcken hand selff
 ligner denne timelige død. Matth. 9. Iohan. 11. Thi lige som det haffuer sig met
 denne naturlige søffn, at Mennisken falder der vdi, veed icke huorlunde det gaar
 til, at hand saa leffuendis huiler sit mødige Legeme, værqueger oc styrcker det,
 saa at naar hand wforseendis selff opuaagner, bliffuer lystig oc mere bequem, til
 1470 all sin arbeit oc gierninger.

Saa skulle oc vore Legeme, som i deris Soffuekammer huile sig, opstaa naar
Retfærdighedsens Soel Christus kommer i sin Herlighed, oc wi da ey skulle
1475 randsage, huorledis det er gaaet met oss, men mere blues der ved, at wi tilforn
haffue været, som hine smaa Børn, redde for saadan en sød søffn. Och saa skulle
wi faa it lystigt, subtiligt, forklared Legem, oc henryckis fra all ydermere møde i
Skyerne, mod vor Frelsere Iesum Christum, oc siden være altid hoss hannem.
Item, lige som det er it Menniske lættelig, at tage den om haanden som soffuer,
1480 oc ved it ord opuecke hannem aff søffne: Saa kand oc Gud i Himmelen, met
langt mindre arbeid, opuecke met sin røst, alle de som i deris Graffuer soffue
ved Christum.

Effterdi nu at Gud i Himmelen, haffuer saa mangfoldeligen giort oss visse, paa
denne vor Trois artickel om Legemens opstandelse, huo er da saa haardnacked
1485 oc daarlig, som icke vil besinde Guds Vissdom? bekiende hans almectige krafft,
oc forstaa den klare hellige Scrifft? Lade fare alle Saduceer oc Epicureer, oc
bliffue met alle hellige Forfædre, som i deris scrifft oc Bøger, endrecteligen dette
lære, oc met Erlige hedersommelige Christnes jordefærd, haffue beuist deris Tro
aff begyndelsen til denne dag i den Christen Kircke. Vden all tuil, huor som it
1490 Gudfryctigt trofast hierte er, det icke alleniste Troer stadeligen saadant, men
gør sig her aff en kaastelig Lægedom, imod all den sorg oc bedrøffuelse, i denne
ælendige oc suigefuld Verden. Thi huo er den som lider nogen møde om dagen,
at hand icke trøster sig der ved, naar hand er visse paa en glad afften, oc god
lycksalig rolig nattesøffn. Saa haffuer det sig ocsaa met oss Christne, i denne vor
1495 ælendige Pillegrimsfærd her paa Iorden. Dette liffs møde er timelig oc læt, siger
Paulus, men gør oss en euig oc offuer all maade suar Herlighed, wi som see icke
til det synlige, men til det wsynlige.

Huo er den som haffuer mist Foreldre, sydskind, Slect oc gode venner, de som
1500 haffue faaet en salig affgang aff denne Verden, at hand jo kand met it frimodigt
glad hierte, sige: Nu vel, endog ieg haffuer mist den oc den min gode ven, som
ieg haffde lenger gierne haafd, saa vil ieg her vdi, giffue mig vnder Guds
Guddommelige vilie: oc forhaabes jo visselige, at ieg skal finde paa den Yderste
dag i Himmerigis Rige, mine Forældre, sydskind oc gode venner, som ere nu
1505 hendragne paa veyen for mig. Der skulle wi kiende oc tale met huer andre oc alle
Helgene, lige som Martha oc Maria taledede met deris Broder, oc den Encke aff
Nain met sin Søn, effter hans opstandelse, oc siden skulle wi tilsammen leffue,
oc prise Gud i Himmelen til all euig tid.

Huor er oc nogen Christen, som bærer værstyggelig Siugdom, eller idelig
1510 skrøbelighed eller nogen breck oc lyde paa sit Legeme, at hand jo maa glædis aff

hiertet, naar hand hører her, at wi skulle faa effter dette korte oc forgengelige
liff, en ærefuld Opstandelse, vdi huilcken wi skulle beholde disse samme
Legemer, dog forklarede, saa at det naturlige Legem, som bliffuer saaet i
1515 raadnelse, vanære oc skrøbelighed, skal opstaa it Aandeligt Legem i Herlighed oc
krafft vden raadnelse. Saaledis skal dette forstaaes, som Iob siger her, at hand skal
omgiffuis met den samme sin Hud, oc see Gud met sine øyne oc ingen fremmet.
Thi saa groffue skulle wi icke være, at wi ville vdlegge det om all den vduortis
skickelse, lengelse, tyckelse oc storhed, oc saadan synlige vilkaar. Men saa, at alt
1520 det som hørde til naturlig krafft tilforn, oc huer vdi sin Person haffde, det skal i
alle maade fuldkommeligen, dog skickeligen met all ære oc Herlighed, vden
smitte oc vanske igen fremfør is oc tilhobe sammelis.

HOss denne Lærdom om Legemens opstandelse, røris mange spørssmaal, som
1525 en part, skeer aff hine Næseuse forfengelige Menniskers fantasi oc Speculatz,
dem wi ville aldelis intet haffue met at skaffe: En part end ocsaa aff de
Gudfryctige, som ideligen tencke paa Himmerigis rige oc gierne tale met huer
andre der om. Blant dem pleier almindeligen, at indfalde disse fire stycker vdi
disputatz.

1530

1. Huad skickelse oc vduortis vilkaar, alle Menniskers Legeme skulle haffue
effter opstandelsen?

1535

2. Om den skilssmyse, som skal være imellem de Gudfryctige oc de Wgudelige
deris Legeme.

3. Huorledis det skal gaa til met de Mennisker, som skulle findis leffuendis, paa
den Yderste dag i opstandelsen?

1540

4. Huor Menniskens Siele monne være, dissimellem at Legemet ligger i Iorden.

Til det Første.

1545

OM den vduortis synlige skickelse, som alle Menniskers Legeme skulle haffue,
finde wi intet i den hellige Scrifft vdtryckeligen tilkiende giffuen. Men de hellige
Lærefædre i deris Bøger oc scrifft haffue denne mening, at alle Mennisker,
Mand oc Quinde, huer i sin Natur oc art, skulle være alle ved en skickelse oc
Alder, som dog aldrig skal forandris, oc ey vorde større eller mindre i all euighed.

Saaledis taler Ambrosius her om oc siger: Vdi Guds Stad skal ingen skilssmysse
være paa Alder, saa at den ene skulde være it Barn, den anden gammel, den ene
stor, den anden liden: Men lige som opstandelsens Børn, skulle de alle være it
1555 fuldkommen Menniske, som skal være ved den maade, som Christi
fuldkommen Alder vaar. Saa at den ene skal icke haffue flere Aar eller ferre, end
den anden: oc den ene skal icke komme til mere fuldkommen styrcke, eller
vorde mindre ved sin Alderdom end den anden. Vdi denne samme mening, er
Augustinus, som end ocsaa trøster Gudfryctige Forældre, der met, at hand siger.
1560 De wtidige Foster, som komme icke leffuendis til Verden, oc haffue dog været
skabte oc leffuende Menniske i Moders lifff, de skulle ocsaa opstaa paa
Dommedag. Thi fra den første tid som it Menniske begynder at leffue, effter
den samme tid kand det oc dø. Naar som det nu er døt, det skee sig i huad
maade det kand, saa veed ieg icke, huorledis at det skal jo icke høre hen til de
1565 dødis opstandelse?

Om det Andet.

VIst oc sant er dette, aff den hellige scriff, at de Wgudelige skulle vel ocsaa faa
1570 deris Legeme igen, som skulle være wdødelige oc wforkrenckelige, men her skal
være it stort wsigelige skilssmysse imellem dem oc de fromme. De Gudfryctiges
Legeme, skulle være den HERRIS Iesu Christi Legeme ligformig vdi ære, lige som
de haffue været hannem lig i vanære her i Verden. De Wgudelige skulle være i
euig forsmædelse, til en straff, for deris Hoffmod oc vellyst, de haffue bedreffuit
1575 her i Verden. Item, de Gudfryctige skulle forlystis vdi Gud, for denne Verdslig
bedrøffuelse de haffue lid. De Wgudelige skulle plagis i euig pine, at de her
haffue foractet den HERre Christum. De Gudfryctige skulle see Gud ansict fra
ansict, huilcken de haffue bekiend for Verden. De Wgudelige skulle henskiudis
viit fra Guds ansict, huilcken de vilde icke lære at kiende her paa Iorden. Item,
1580 de Gudfryctiges Legeme skulle beklædis met salighedens Guddommelige skin oc
Liuss, men de Wgudeliges Legeme skulle være læde oc grumme, oc de skulle
beteckis met euig mørcke i den gloende Pøel, som brender met Suoffuel, oc
aldrig skal vdslyckis.

1585 Til det Tredie.

Hvad sige wi da om de Menniske, som skulle leffue paa Dommedag? Skulle de
tilforne dø, effterdi Paulus siger, at det er skicked for alle Menniske, at de skulle

1590 en gang dø, oc der effter Dommen, huo skal da begraffue den siste? Vdaff
Sybillæ spaadom haffuer nogle giffuet faare, at der skal i de neste femten dage
for Dommedag, ska femten tegn, oc da skal all Verden dø tilforn, før end Guds
Søn skal komme i Skyerne i sin herlighed. Men saadant er imod den hellige
Apostels, Pauli lærdom, som anderledis vnderuiser oss her om klarligen
1595 tuendestæds. Først 1. Thessa. 4. Thi dette sige wi eder, som Herrens Ord, at wi
som leffue, oc offuerbliffue i HERRENS tilkommelse, wi skulle icke komme
før end de der soffue. Thi at Herren selff skal komme ned aff Himmelen, met it
anskrig oc Offuerengels røst, oc met Guds Basune, oc de døde i Christo skulle
først opstaa. Der effter skulle wi som leffue oc offuerbliffue, ryckis til lige met
1600 dem i Skyerne, mod HERREN i lucten, oc wi skulle altid bliffue hoss
HERREN.

Dernæst 1. Corinth. 12. kommer hand offuer it met dette: See, ieg siger eder en
hemmelig ting. Wi skulle icke alle soffue, men wi skulle alle foruendis, oc det
1605 skal skee hastelige vdi it øyeblik, i den siste Basunis tid. Thi Basunen skal liude,
oc de døde skulle opstaa wforkrenckelige, oc wi skulle foruendis. Offuer disse S.
Pouels ord, scriffuer Lutherus saaledis. Den Yderste dag vil i saa maade
paakomme, at den skal være en lystig dag, for de retsindige Christne, men
forfærdelige for de Vantro, Wgudelige, Gerige, Aagerkarle oc falske Christne.
1610 Thi saa skal det gaa til. Mand skal icke giffue oss alle Sacramentet paa vor
Soteseng, eller legge oss i vor Ligkiste oc bære oss til graffuen. Thi det kalder
Paulus at soffue, naar nogen ligger paa sin huileseng, opgiffuer der sin Aand,
vdbæris oc begraffuis i Iorden. Det skal mand intet haffue behoff, siger hand,
paa den Yderste dag. Da skal mand icke sige, kom oc hør Scrifftemaal, absoluere
1615 den oc den aff sine Synder, giff hannem Sacramentet oc begraff den rc. Men
naar som du sider offuer maaltid oc æder, staar offuer din Kiste oc tæler dine
Dalere, ligger i din Seng oc soffuer, sider i Gildehuss oc dricker dig drucken,
hofferer i dantz oc springer omkring, strax hasteligen, i it øyeblik skalt du
foruendis, det er, dø oc vorde leffuendis igen. At foruendis kalder Paulus at
1620 forandris til it nyt leffnet, oc komme aff dette liffs vandel oc væsen, vdi it nyt
leffnet oc væsen, der som mand haffuer icke mere behoff mad oc dricke, sko oc
kleder, gods eller pending, søffn eller arbeyd, Ecteskab eller noget saadant, som
hører til dette Liff.

1625 Det fierte Spørssmaal.

Effterdisaa att Menniskens Legeme henleggis i Iorden, huert vdi sit sted oc

forbier Opstandelsen, som nu er omtalet, Huorledis haffuer det sig dissimellem
1630 met Menniskens Siele? Ere de dødelige, oc haffue derfaare behoff at opueckis
paa den Yderste dag? Eller oc ere de Wdødelige, huad bolige haffue de
dissimellem, siden de skillies fra Legemet? Først er det klart oc obenbar, aff de
vidnisbyrd som wi tilforne fremdroge aff den hellige Scrifft, oc her effter skulle
faaregiffuis om det euige Liff, at alle Menniskers Siele ere wdødelige. Det som
1635 mange Vise iblant Hedninge haffue giffuit effter, som i deris scrifft er at
befinde. At ville nu fremdelis randsage huor Menniskens Siele haffue deris
værelse, effter denne Legemlig Død, skal ingen fordriste sig til, viidere end Gud
oss obenbaret haffuer vdi sit Ord. Huad skal mand da tro aff Scrifften, om de
Gudfryctige deris Siele? Enfoldeligen skulle wi tro, at den trofaste Gud i
1640 Himmelen, for sin Søns Iesu Christi skyld, anammer alle Christne Siele, naar de
skillies fra disse dødelige bolige, oc lader dem ved sine hellige Engle henførís, til
det visse vdualde sted, der som dennem er bered huile, lyst, ære oc beskermelse,
vnder Guds Guddommelige veldige haand, oc der prise, tiene oc tilbede Gud,
met alle hellige Engler vdi ydmyghed oc wsigelig glæde. Her paa haffue wi
1645 mange vidnisbyrd, som oc neffne oss dette stæd ved sit naffn.

Psal. 31. HERRE i dine hender befaler ieg min Aand. Salomon i Visheds Bog 3.
Capitel. De Retfærdiges Siele ere vdi Guds haand, oc der skal ingen pine røre
ved dem. Elias borttagis til Himmelen i en gloende vogn. 4. Reg. 2. Røffueren
1650 beder Christum paa Kaarssit: HERre tenck paa mig, naar du kommer i dit Rige.
Oc Iesus sagde til hannem, Sandelige siger ieg dig, i dag skalt du være met mig i
Paradiss, Lucæ. 23. Christus raabte selff paa Kaarsset: Fader ieg befaler min
Aand i dine hender. S. Staphen der hand skulde stenis, saa hand op til
Himmelen, och saa Guds herlighed, oc Iesum staa hoss Guds høyre haand.
1655 Oc hand sagde, HERre Iesu anamme min Aand. Paulus, Philipp. 1. siger, Ieg
haffuer lyst til at skilies bort, oc at være hoss Christum. Aff disse stæder i den
hellige Scrifft, er klart, at de Gudfryctiges Siele, ere nu i glæde, beside
Himmerigis Rige, met Christo, som haffuer met sin Himmelfærd, obned
Himmelens dør, for alle dem som tro paa hannem. Lige tuert imod, om de
1660 Wgudelige Siele siger Scrifften, at de fare til Helffuede naar de skilies fra den
Wgudelige krop, oc ere i deris visse stæd tilsammen, der som de haffue wro,
angist oc bedrøffuelse. Psal. 49. De ligge i Helffuede lige som Faar, Døden slider
dem, de skulle bliffue i Helffuede. Her om haffue wi Exempel vdi Moses Fierde
Bogs 16. Cap. Den tid Dathan oc Abiram haffde anricted oprør, da reffnede
1665 Iorden vnder dem, oc oplod sin Mund, oc opsløg dem, saa de fore leffuede ned i
Helffuede met alt det de haffde.

Hoss Lucam giffuer Christus tilkiende, at baade den Rige Fraadzere er i sit visse
1670 stæd vdi Helffuede oc pine: oc at Lazarus er henbaared aff Englene i Abrahams
skiød, oc imellem dem er it stort suelinde dyb befest, saa ingen aff dem kunde
komme til huer andre. Om dette stæd taler oc Petrus. Gud sparede icke Englene
som syndede, men støtte dem til Helffuede, det mørckens Lencker, at de skulle
beuaris til Dommen. At ville nu viidere eller dybere her randsage, om det som
1675 Gud vilde haffue skiult, er icke aleniste daarlig dristighed, men oc en skadelig
daarlighed. Thi mange met stor fare, føre sig i vilde tancker oc dybe Fristelser,
saa de ey vide huad de ville tro eller staa paa. Det er oss nock at vide, det som
Gud vilde haffue obenbared i sit Ord, lade sig huer Christen der met nøye, oc
bede Gud aff hiertet, at hand aff sin store Naade oc Barmhiertighed, forlader oss
1680 vore Synder, fri oss fra Helffuedis pine, anamme til sig vore Siele i vort yderste,
oc giffue oss effter dette forgengelige lifff, den wforgengelige ærens Krone i
Himmerigis Rige.

Nu ville wi høre huad Iob siger om den fuldkommen glæde oc ære, som skal
1685 vederfaris Sielen oc Legemet tilsammen, vdi huer Guds Rigis arffuing i det euige
liff, effter opstandelsen.

III.

1690 Oc ieg skal see Gud i mit Kiød, oc ieg skal see Gud faar mig, oc mine øyen skulle
skue hannem oc ingen fremmet.

Den tredie slaus Fristelse som Iob paakom, vaar denne, at hannem faaregaffuis
aff Fristeren dette: See Iob, du maat vel sige huad du vilt, om Legemens
1695 opstandelse, oc din kiere Frelser, du vaarst dog alligeuel gierne, lenger hoss
denne deilige Verdsens vellyst: du haffde gierne igen dit gods oc Rigdom. Det
vaar dig en stor glæde at see her dine smucke Sønner oc Døtter: Du veedst huad
du her kunde faa vnder henderne, men det er saa saare wuist, huad dig hissed vil
vederfaris. Bedre vaar en Fuel i hende, end to i Skoffuen: At lenge bie oc haabe,
1700 Giør mangan Mand til taabe oc. Her imod trøster sig Iob, at hand er visse paa,
huor til hand skal opstaa. Som er, at hand skal see Gud, det er, være hoss Gud i
Himmerige, affskilies met all genuordighed, loffue oc prise den verdige
Trefoldighed, skue Guds herlighed met wsigelig lyst, foruden all møde oc
kedsommelighed. Der hoss begaffuis met klar fuldkommen Vissdom oc
1705 forstand, styrckis i sand hellighed oc Retfærdighed, oc nyde all den herlighed

som Gud haffuer bered sine elskelige vdualde Børn. Der, vil Iob sige, skal mig vel værleggis huad mig er her fra tagen: der skal ieg finde for mig, alle mine Sønner oc Døtter oc andre gode venner: der skal ieg faa den Himmelske oc euige
1710 Rigdom, som tusindfold offuergaar denne Verdens forgengelige oc suigefuld Rigdom.

Gud skal være mig, alt det mit hierte kand met æren ynske oc begære. Hannem skal ieg saaledis see vden ende, tiene vden møde, elske vden kedsommelighed,
1715 paakalde vden hyklerj, oc prise vden affladelse i all euighed. Vdi lige saadan maade skulle wi trøste oss, naar saadanne Fristelse komme oss paa halssen, oc ville forraade oss. Thi naar gods oc pending gaa fra haanden, da er det en større sorg, end mand haffde aldels intet haffd tilforne. Men naar vore næste venner, som wi haffue sat vor tillid paa, de suige, ja der til met spotte oc forhaane oss,
1720 der er ret hiertesorg. Da falde disse tancker ind, Ah huad skalt du arme forladede stympere tage dig til? du est en skam oc foractelse iblant frynt oc fremmede, det vaar dig bedre, at du aldrig vaarst til. Liffuet er dig ekon en pine oc forhindring som ligger dig i veyen, at du kant icke vorde quit ved din ælendighed, at det kand faa en ende met dig, saa ingen skal see din vanære oc beskemmelse.

1725
Huad skal mand her gribe til raade? Skal mand i sin hastige vee, forkorte sit egit lifff, oc dræbe sig selfff, som Saul oc Iudas gjorde, oc nogle fordømmelsens Børn endnu vnder tiden findis at gjøre? Ney ingenlunde saa. Fordi den som vnder Kaarsset, i Fengsel, Siugdom, armod, vanære eller anden ælendighed, vorder
1730 wtaalmodig, oc fortuiler paa den almectigste Guds naade oc Barmhiertighed: oc der offuer forgriber sig oc affliffuer sig selfff, den er sin egen fattige Siels oc Legems mordere, oc bryder Guds Bud. Den samme forkaster oc sin salighed, i det hand følger Dieffuelens indskud, som glædis aff Menniskens wlycke oc fordærffuelse. Derfaare er det raadeligt, at gjøre som Iob gjorde, tencke paa den
1735 tilkommende euige glæde oc ære, som Guds Børn er bered i det euige lifff. Bliffue taalmodige oc icke forgribe sig til at forkaste det euige, for dette forgengelige. Oc jo fast holde oc tro, at pinen oc vanæren kand icke være saa stor eller bitter for Verden, at glæden oc æren, ere jo tusindfold større oc herligere, som ere de trofaste Guds Børn tilskicked i Himmerigis rige. Som Paulus klarligen siger,
1740 Rom. 8. Denne tids pinactelighed er icke den Herlighed verd, som skal obenbaris i oss. Ia intet Menniske, kand met forstand begribe, eller met ord vdsige oc forklare, Himmerigis rigis glæde oc ære. Dog paa det, wi kunde met diss større trøst, vdi denne vor Pillegrimsfærd, beskickte oss met hiertelig adtraa, til denne vor rette hiem oc Fæderneland, da ville wi tale her noget om det euige

liff, saa viidt wi haffue den hellige Scriffth for oss, oc lade fare alle dybe oc subtilige disputatzer om Guds hemmeligheds Maiestet, huilcken at randsage er icke sømmeligt eller oss befalet.

1750 Om det euige Liff.

ALt det som talis oc sigis om det euige Liffs glæde, gode oc Herlighed, det befattis vdi disse tuende stycker. Det første er, at Guds vdualde Børn, skulle være fri fra all den jammer oc kummer, som de haffue fornommet oc lid i denne grædedal. Det andet, at de skulle paa ny begaffuis, met atskillige skiøne gaffuer, paa Legemens oc Sielens vegne, vdi fuldkommen oc euig Herlighed.

Det Første stycke.

1760 LAder oss derfaare nu Først beskue dette Liffuis mangfoldige ælendighed, som wi daglige forsøge, at det gode kand oss diss bedre smage, oc wi met diss større hiertens begæring kunde tracte effter forløssning her fra. Offuer dette Menniskelig leffneds wro oc ælendighed, oc offuer hendis korte oc jammerfulde dage, beklage sig icke aleniste de Hedenske Philosophi alleuegne i deris scriffth, som wi ville nu intet tale om, men ocsaa de hellige Forfædre aff Verdsens begyndelse til denne dag. Den gode gamle Patriarch Iacob siger, Gen. 47. Min ælendigheds tid er hundrede oc tredue Aar, ringe oc ond er min Liffs tid, oc kommer icke ved mine Forfædris tid, i deris ælendighed. Iob desligest klager ocsaa her tilforne i det Fiortende Capitel, met disse ord: It Menniske fød aff en Quinde, leffuer en stacked tid, oc er fult aff wro rc.

Den veldige Kong Daudid nøddis oc til at sige det samme, Psal. 90. Vort lifff varer halffierdesindstue Aar, naar det kommer høyt, da ere de Firesindstue Aar, oc naar det haffuer været kaasteligt, da haffuer det været møde oc arbeide, thi det far snart bort, lige som wi fløye der fra. Salomon den viseste oc den Rigeste, klager ocsaa offuer dette liffs forfengelig ælendighed, Ecclesiast. 2. Huad faar Menniken aff alt sit arbeide, oc sit hiertens møde, som hand haffuer vnder Solen, vden væ, sorg oc bedrøffuelse i alle hans dage? at hans hierte haffuer icke heller rolighed om natten? Syrach stemmer oc ind i den samme klagemaal. Cap. 40. Det er en ælendig jammerlig ting, met alle Menniskers leffnit aff Moders lifff, indtil de bliffue begraffne i Iorden, som er allis vor Moder. Der er altid sorg, fryct, forhaabelse, oc paa det siste døden. Saa vel hoss den som sider i stor ære, som hoss den ringeste paa Iorden. Saa vel hoss den som bær Silcke oc Krune,

1785 som hoss den der haffuer en graa vennicke paa rc. Saadan klagemaal lærde dem den bæske Forfarenhed, oc der som wi ville tage, huer slaus part, aff Menniskens Alder for oss, da skulle wi intet andet finde, end sorg oc wro, i den ene mere end i den anden, indtil mand paa siste klapper effter met Skofflen.

1790 Menniskelig leffneds ælendighed.

Hvad dyd oc reenlighed der følger vor Første vndfangelse, siger oss Daudid. See ieg er fød aff syndig sæd, oc min Moder haffuer vndfanget mig i Synd. Met huad sorg oc Fare wi bæris i vor Moders lifff, finder huer Gudfryctig Moder, met
1795 sin synderlige omsorg oc suaghed. Oc det er jo offuer all Menniskelig forstand, at wi saaledis skabis oc beuaris, oc icke Menniskens, men Guds store vnderlige gierning, som det Daudid bekiender.

SEe naar wi da fødis, huad er der stor bedrøffuelse paa færde, før end den liden
1800 glæde kommer. Selff komme wi frem grædendis til de grædende, oc hilse saa denne Verden met vaade øyne, til it tegn, imod den tilkommende ælendighed. Met stor omhyggelighed oc møde opfødis wi. Siugdøm vduortis oc induortis føle wi strax i Vuggen. Oc haffue aldelis ingen at klage oss faare, wi maaleløse stackarle, vden vore øyne. Wi kunde huercken gaa eller staa, der ligge wi vsle
1805 smaa fanger bunden. Saa at der som Gud haffde icke indplantet i Forældernis hierte, den naturlige kierlighed til Børnene, da skulde mange hendø vdi deris egen wreenlighed, gantske ynckeligen.

SIden skulle wi da lære at gaa, ja met stor vaade oc fare, vndertiden aff Ild,
1810 vndertiden aff Vand oc anden saadan fald, som oss met Forældernis hiertesorg paakommer, oc skulde skilie oss snarlig ved lifff oc helbred, der som wi vaare icke de hellige Engle befaled, som ere vore Draffuantere oc voctere.

DErnæst voxte wi op, oc skulle settis til Skole eller noget andet at vare paa. Der
1815 vancker hug oc slag. Tuctemesteren maa reffse met haand oc mund, oc finder sielden fruct i den tiende part, som komme frem oc tage ved Lærdom. Thi den største part følger sin egen onde natur, fordærffuis aff Forældernis megen effterladelse, eller oc aff ond omgengelse oc selskab. Der skulle de da tagis fra it oc settis til it andet, oc vorde jo verre oc argere.

1820

Saaledis fortæris de første fiorten Aar, met wforstand, saa wi ere saa gaat som lige ved wfornumftige Diur, vide icke vort egit beste, kunde icke giøre ret

1825 skilssmysse imellem det onde oc gode, meget mindre ret kiende Gud, tiene hannem, oc giffue hannem sin tilbørlige ære, vden saa viidt nogen aff sine Forældre eller Tuctemester der til tuingis oc vnderuisis. Oc huad kunde wi merckeligt bestille dissimellem, vden æde oc dricke, soffue oc læge, oc søge effter atskillige tidsfordriffue.

1830 KAnd mand da komme saa viit met oss, naar wi ere Sexten ja vel tiue Aar gamle, at wi icke haffue ydermere nogen besynderlig Tuctemester behoff, da er det vel stor vnder. Men wi skilies dog icke strax derfaare ved møde oc arbeide. Thi huer skal begiffue sig paa noget vist haanduerck, til Bogen, Krigsbrug, Kiøbmandskab eller andet, som det kand falde oc behagis. Den plog som huer
1835 saa haffuer taget ved haanden, den skal hand bliffue ved, vdi lang oc idelige øffuelse, om der skal vorde noget besynderligt aff. Spender nogen Sporen for tilige aff foden, da maa hand siden ride til Hoffue paa ny, met større spot oc møde.

1840 HEr effter skal huer sette foden vnder sit eget bord, oc vorde sin egen Mand paa sin fri haand. Men hand finder liden frihed oc huile. Sorg oc omhu følger hannem naar hand gaar vd, oc møder hannem i dørren naar hand gaar ind. Met sorg oc omhu soffuer hand, de staa for hans seng naar hand opuaagner. Disse gæster side til Bords met hannem, reise oc vandre met hannem til Land oc Vand.
1845 Nu maa hand tencke paa Hustru oc Børn at nære, paa tiunde oc Hussholding at sette til rette. Onde vanartige naboer paa huer side, oc wtro tiunde inden dørre, ere icke de mindste graahaars aarsage. Haffuer oc nogen almindelig befaling, i det Aandelige eller Verdslige Regiment, da finder hand snarligere wtack end tacknemmelighed, for størst oc troligst arbeyd. Oc huad er nu mere almindeligt,
1850 end huad som met wmage er funderid oc opbyggt, det met wmage driffuis til bage oc nædbrydis aff effterkommere. Haffuer oc nogen sine Guds gaffuer, da affuendis de onde der ved, oc foruende hannem hans lycke, saa meget dem er mueligt.

1855 Hoss Bønder oc det almindelige haanduercks folck, giøris icke megen hiemsøgning behoff, wi vide vel alle, at de haffue ingen ro huercken dag eller nat, men Aarle oc silde slide deris alder bort met stor bekymring. Saa gaar ingen dag bort, vden sin synderlig møde, trætte, fryct, fare oc modgang. Høre wi en god tiding, da bebudis der fire onde tuert imod paa en anden side. Ingen glæde
1860 vden sorg i Verden. Oc ingen sorg allene. Offuer den mangefold Synd oc ondskab, som bedriffuis i alle Stater, kand ingen fuldnock klage. At foracte

Guds ord holdis blant de Wgudelige for en ringe ting. At misbruge Guds hellige
naffn, regnis blant dem for stor ære. At bedriffue løssactighed oc wkyskhed,
1865 straffis icke mangestæds. Hoffmod haffuer fordreffuit ydmyghed, Løgn
sandhed, oc wdyd fromhed. Trohiertighed findis neppelig vnder Solen. Suig,
Aager, Gerighed, bedragerj, finantz oc Hycklerj driffue nu all handel oc vandel.
Oc de som ville være fromme, tørre ingenstæds biude deris tieniste frem, saadan
Folck tiene nu intet i Verden. Her aff følge hine almindelige Landplager oc store
1870 syndestraff, som Guds retfærdige Dom paafører. Oc er derfor ey at forundre, at
wi høre idelig Krig oc Blodstørtning, Pestilentz oc andre farlige smittesiuger,
Hunger oc Dyrtid, Fengsel oc trengsel, skat oc tyngel, som altsammen tillige
paakommer. Oc i alt dette maa den fromme lide met den onde, dog hand
beuaris eller henryckis fra Guds vredis Dom oc Syndestraff, saa Sielen vorder
1875 intet at skade.

PAa det allersiste kommer da Alderdom snigende paa oss. O Iammer, O
ælendighed. Nu haffue wi leffuit vort lifff til ende, oc haffue endnu aldrig lærd
ret at leffue. Wi ere nu vorden til Børn igen, wi skulle være de Vise. Wi haffue
1880 arbeidet at wi vilde haffue nu ro, see her er først den store sorg. De smaa Børn
haffue sæt paa skiødet, nu side de store, Forælderne paa hiertet. Alderdom er
siugdum nock i sig selff. Hør, døden er for dørren oc bancker paa. Haarene
falde aff. En part høre lidet, en part aldelis intet. Nogle lide bryst paa deris øyne,
nogle ere aldelis stockblinde. Maalet feiler, farffuen foruendis, ansictet falder,
1885 Tenderne ere borte, kand end nogen æde en ske fuld eller to, saa smager det dog
intet: Aanden vorder stacked, hiertet vercker, henderne ryste, kæppen er den
tredie fod. Hoffuituerck, Ciperle, Podal, Pleurisis, Sten oc anden vduortis oc
induortis suaghed, tage selff herbere met vold, i det skrøbelige bolige vort
Legeme. Saa side oc ligge mange vden rørelse, oc ere til at see, ligere døde
1890 Mennsker end leffuende. Huer mand kædis ved at omgaaes eller rygte oss.

HEr træder nu den forskreckelige Død frem. Fristelse oc anfecting, for alt det du
haffuer gjort i dit gantske leffnet, ville da giøre regenskab met din Samuittighed.
Der er da huercken ro eller huile, før end Sielen siger Legemet gode nat, oc
1895 skilies saa fra huer andre. Ere nogle faa gode venner til stæde, da græde de oc
kand skee icke aff hiertet. Saa skeer det, at lige som wi met vore venner græde vdi
vor Fødsels time, oc siden i suck oc graad leffuede, saa lycke wi oc Dørren til met
suck oc graad. Nøgen fødis wi, nøgen skulle wi her fra. Wi haffue intet førd i
Verden, wi skulle oc intet føre vd met oss. Gods oc Rigdom komme andre til
1900 arff, saa snart fremmede som dem wi tenckte mest paa. Oc saa snart en Daare

som den forstandige fanger det at raade offuer. Oc snarligere at arffuinge forliggis ilde end vel der om.

1905 DEn døde Krop ligger icke lenge før end hand lucter. Thi haste de met den til
Graffuen. Orme faa i den deris spise, indtil den foraadner alldelis til støff oc
aske, som den er kommen aff. Haffuer da nogen i dette korte lifff, giort noget
gaat, da vorder det snarlig forgæt. Haffuer oc nogen forseet sig, ja da veed mand
at sige der aff, hemmelige oc obenbarlige at giøre andre skade paa deris gode
1910 rycte. Faa venner finde wi here vdi vor nød, men ferre ere de trofaste effter voris
død. Saa driffuis dette spil altid, fra en Slect til en anden all Verden offuer. Det
er en manering oc fadson, men personerne alenist forandris i tiderne.

SEe, her haffuer du nu korteligen affmaalet for dig, oc sat faare dig som vdi et
1915 spegel, Menniskens leffnets korte oc jammerfulde dage. Kand nu nogen træde
frem, som tør sige, at dette leffnet her paa Iorden er icke fult aff ælendighed?
Huad skulle wi da gribe til raad? huad skulle wi klage eller trøste oss? Hedninge
haffue sagd, at det vaar bæst aldrig at være fød, eller strax nogen vaar fød, hand
kunde met det allerførste hendø. Her aff er det kommen, at wi læse om it slaus
1920 Folck, som kaldes Thraces, at de haffue hulden for seduanlig brug, at begræde
den dag, paa huilcken it Menniske bleff fød til Verden hoss dennem, oc tuert
imod, forlystet oc glæd sig, den dag paa huilcken it Menniske hendøde. Der met
at giffue tilkiende, at det vaar Mennisken bedre, at skilies fra lifffuet ved døden,
end fødis til dette lifffuis wsigelig megen ælendighed. Der som wi ville feste øyne
1925 allene paa denne Verden oc hendis forfengelighed, da er dette ret sagd oc giord.
Men løffte wi øynene oc hiertet til Himmelen, da faa wi it andet mundheld.
Iammer oc kummer er megen, oc det for Syndens skyld, som den hellige Scrifft
lærer oss.

1930 Loffuit være Guds Søn vor HERre oc kiere Frelsere Iesu Christo, som met sin
død oc pine, haffuer forløst oss fra alle vore Fiender, Synden, Guds vræde,
Lousens formaledidelse, Døden, Sathan oc Helffuede: oc giffuet oss som tro paa
hans Naffn retfærdighed, Guds venskab, Syndernis forladelse, oc opuecker oss
paa den Yderste dag, ved en ærefuld Opstandelse, til det euige lifff oc Salighed.
1935 Saaledis ved dette lifffs ælendigheds betractelse, faa wi den rette smag paa
Himmerig, oc en hiertelig forlængelse der effter. Thi endog wi visseligen, her paa
Iorden, ved Guds ords hørrelse, aff den hellig Aands naade, faa Troen, Syndernis
forladelse, oc det euige lifff i vore hierter, huor ved wi oc trøste oss, oc ere glade
vnder størst bedrøffuelse, oc rose oss aff Kaarssit vdi Haabet for den

tilkommende Herlighed som Gud skal giffue.

Dog vorde wi icke aldels quiteret oc løse, fra all modgang, som oss er gaffnlig at bære, oc der hoss Gud tacknemmelig at forsøge oc see vor Taalmodighed. Fordi den fuldkommen Herlighed forholdis oss til den Yderste dag, som Iohannes
1945 siger: Mine elskelige, wi ere nu Guds Børn, oc det er icke endnu obenbaret, huad wi skulle være. Oc wi vide, at naar det bliffuer obenbare, at wi skulle være hannem lig, thi wi skulle see hannem, lige som hand er. Huad der kaldis at see Gud, hørde wi tilforne aff Iob, som er, at wi skulle affskilies met all det onde, oss haffuer plaget her i Verden, oc begaffuis paa ny met Wdødelige herlige gaffuer,
1950 euig ære, Visdom, hellighed oc glæde. Derfaare skulle huercken Forældre eller Børn frycte, i det euige lifff, for sorg oc kummer i deris fødsel. Thi Christus siger selff hoss Mattheum: I opstandelsen skulle de huercken tage til ecte, oc ey lade sig tage til ecte, men de ere lige som Guds Engle i Himmelen. Wi skulle der være allesammen i lige storhed oc skickelse, Brødre oc Søstere, i euig Kyskhed, hoss
1955 den reene oc kyske Gud. Saa lenge wi drage her dette Kiød oc Blod, da ere wi icke vden Syndig skrøbelighed, for Synden som boer i oss, dog det kand være imod vor vilie, Rom. 7. Men i det euige lifff, skulle wi befestis i saadanne fuldkommen Hellighed, at wi aldrig skulle kunde Synde mere. Der om vidner Daud klarligen i den 116. Psalme. Du rycte min Siel fra døden, mit øye fra grad,
1960 min fod fra strid. Ieg vil vandre for HERREN i de leffuendis Land.

Huor som Synden icke er, der kand Gud icke fortørnis. Fortørnis icke Gud da straffis wi oc icke helder, enten met den ene eller anden straff. In summa, all den ælendighed, som oss metfulde oc forfulde, fra vor første vndfangelse indtil
1965 Graffuen, den skulle wi aldrig komme en gong ihu, oss til den alleringeste sorg, bedrøffuelse eller hoffuituerck, meget mindre skulle wi haffue noget der met at skaffe. Der skal ingen Siugdum, sorg eller arbeid være. Wi skulle da huercken haffue Køken eller Keller behoff. Wi skulle huercken plagis aff hede eller kuld, huercken frycte Hunger eller nøgenhed. Wi skulle huercken haffue behoff
1970 Lægdom imod skrøbelighed, ey eller beskemmelse ved Krig oc Orlog imod vore Fiender. Men leffue tilsammen i brøderlig kierlighed, elske aff gantske hierte Gud oc oss selff indbyrdis. Iohannes i sin Obenbaring. Cap. 21. bescriffuer oss den hellige Stad oc ny Ierusalem, som er det euige lifff oc Himmerig, siger at hand hørde en røst som sagde: See der, Guds tabernackel hoss Mennisken, oc
1975 hand skal boe hoss dem, oc de skulle være hans Folck, oc hand selff Gud met dem, skal være deris Gud. Oc Gud skal afftoe, alle taare aff deris øyen, oc Døden skal icke mere være, icke helder sorg, oc ey skrig oc ey helder pine skal mere være. Paulus 1. Corinth. 15. effter at hand beuiste Opstandelsen at være, taler om det

1980 euige liffs wforkrenckelighed oc wdødelighed, met disse ord: Da skal det ord, som staar screffuit.

Døden er opslugen i Seyer. Død huor er din Braad? Helffuede, huor er din Seyer? Men dødens braad ey Synden, oc Louen er Syndens krafft. Men Gud
1985 være tack, som gaff oss seyer formedelst vor HERre Iesum Christum. Saadant er gantske trøsteligt for de fattige Christne, som ere her paa Iorden in *militantj Ecclesia*, oc lide Forfølgelse oc allehaande genuordighed, *Foris pugnas, intus pauores*, som Paulus siger, Huilcket altsammen skal faa en god ende, skeer det icke her i Verden, da skal det vist skee i det euige liff, der som wi skulle aldrig
1990 føle eller fornemme nogen sorg eller ælendighed, men holde en euig Sabaths dag, i huilcken de første angst skulle forglemmis, oc være skiulte for vore øyne, som Propheten siger.

Det Andet stycke.

1995

DEt Andet stycke, som ieg gaff faare om det euige Liff, er at wi skulle icke allenist være euig fri fra hues ælendighed, wi her haffue lid, som nu er sagd, men ocsaa skulle begaffues met en wsigelig ny Herlighed oc fuldkommen ære, paa Legemens oc Sielens vegne. Om voris ærefuld Legemers skinnende klarhed, som
2000 skal offuergaa baade Solens oc alle Stierners klarhed, talis mangestæds i den hellige Scrifft. Matth 13. siger Christus: da skulle de Retfærdige skinne, som Solen i deris Faders rige. Item, Paulus Philip. 3. Vor omgengelse er i Himmelen, hueden wi ocsaa vente Frelseren Iesum Christum vor HERre, huilcken som skal forklare vort ringe Legeme, effter den krafft, som hand oc kand giøre sig alleting
2005 vnderdanige. Til de Corinthen, viser Paulus oss hen til de Himmelske corpora, oc setter oss en lignelse faare vdi de liuse Stierne, oc giffuer tilkiende, huordanne Legeme wi skulle faa i Opstandelsen, som skulle være klare, skinnende, blancke oc igennem liuse, tusindfold skønere end nogen Christal eller Carbunckel. Thi der som Gud almectigste, metdeler disse Himmelske
2010 Legemer, Stierne oc Planeter, saadan en klarhed, de som dog icke ere skabte til wdødelighed, men skulle endeligen forgaa, naar Himmel oc Iord oc huad som i dennem er, skulle aff den siste Ild fortæris: huorfaare skulde icke Gud vor Himmelske Fader, giøre saadant met oss Menniske, som ere skabte til wdødelighed, effter hans eget Billede, oc ved Christi Blod oc den verdige hellig
2015 Aand, fødis paa Ny, oc daglige bliffue forklarede, i vor Herris Iesu Christi Billede, fra den ene klarhed til den anden, ved **HERRENS** Aand, 2. Corinth. 3.

Aff begyndelsen bleffue vore Legemer skabte til Liffuit oc wdødelighed, men
2020 formedelst vore første Forælders offuertrædelse, ved Dieffuelens suig, da ere de
henfalden i disse dødelige vilkaar, at de raadne oc stincke effter denne naturlig
død, oc i en kort tid, kunde ved disse timelig ting, klæde oc føde, opholde oc
styrcke sig i deris mangfoldige skrøbelighed. Imod disse vilkaar som dette
naturlige Legem er metgiffuen, sætter oss Apostelen som haffuer værít optagen i
2025 den tredie Himmel vdi Paradiss, fire besynderlig vilkaar, som vore Legeme skulle
begaffuis met i Opstandelsen. Den Første er, at det som saais i raadnelse, skal
opstaa vden raadnelse. Som hand vilde saa meget sige, Her ere wi arme Adams
børn, vndergiffuen forkrenckelsen for Syndens skyld, saa at Døden henger oss
stedse paa halssen, oc wi dø dagligen indtil wi opløsis oc vorde til Iord igen, som
2030 wi ere tagen aff, effter Guds Sententz oc affsagd Dom, Gen. 3. Men i
opstandelsen, skulle vore Legeme begaffuis met en euige præseruatiua oc Frihed,
imod all raadnelse. Saa at huercken Ild, Vær, Iord eller nogen wlycke skal kunde
føre oss Siugdøm paa, meget mindre nogen skadelig fordærffuelse. Den Anden
vilkaar er, at det som saais vdi vanære skal opstaa i Herlighed.

2035 Det er, Naar disse dødelige Legeme aff Siugdøm forsmectis oc nedslais til
Iorden, da gruer huer mand for den stinckende krop, holder for Næsen oc viger
det lengste der fra hand kand komme ved, indtil den vorder vdførd aff dørren oc
betact met den sorte jord, oc bliffuer der Ormemad. Men i opstandelsen, skal
2040 vore Legeme beklædis met saadan ære, oc rigeligen offuerøsis met saadan
dyrebar velluctenhed, som skal offuergaa den allerædleste Balsom, saa at der skal
være wsigelig lyst, at see oc omgaais met huer andre indbyrdis. Der skulle wi icke
blues ved vor nøgenhed, som Adam oc Eua gjorde i Paradiss, effter at
Offuertrædelsen vaar skeed: Men da skal sees paa oss indbyrdis, det hellige
2045 Kongelige oc Presterlige ornament, vor Herris Iesu Christi Blod,
Retfærdighedens Gyldenstyck oc den hellig Aand i vore hierter obenbarlig
iblant oss alle. For det Tredie, siger hand, at det som bliffuer saet i
skrøbelighed, det skal opstaa i krafft. Her er vor ælendige leffneds
Pillegrimsfærd, vndergiffuen atskillige fare, vaade oc skrøbelighed, som wi
2050 tilforne hørde talis om. Ia oc det døde Legeme, kand icke verie sig selff, for den
minste Flue, meget mindre driffue den fra sig. Der ligge wi tunge som Bly, saa
otte eller Ti Menniske haffue vndertiden nock at skaffe, at de kunde bære it
dødt Legem til sit leirestæd. Men i Opstandelsen skal det vorde sterckt oc
mectigt, aldrig tuingis aff arbeid trældøm, møde eller kedsommelighed, men faa
2055 en bestandig fuldkomenhed paa all induortis oc vduortis sind oc krafft.

Der skulle wi vorde sterckere end Samson oc Samgar vaare. Huercken Iord eller Mur, laass eller jern skulle være oss til forhindring eller modstand. Den Fierde vilkaar er, at det som bliffuer Saaet it naturligt Legeme, skal opstaa it Aandeligt Legeme. Dette skulle wi icke saa forstaa, at vort Menniskelige kiød oc been skulle være borte eller icke i oss, Men som Augustinus dette vdlegger oc siger. Huad som Menniskens væsen oc Natur er anrørendis, da skal kiød end ocsaa da bliffue, huorfaare Christi Legem effter opstandelsen kaldis kiød. Men
2065 Apostelen siger, at det skal opstaa it Aandeligt Legeme, som saais vdi raadnelse, fordi at det skal være da saadan en enighed mellem kiød oc Aanden, at Aanden skal giøre det vnderdanige Legem leffuendis, saa det skal ydermere ingen vnderholding haffue for nøden. Oc at aff oss selff, skal intet være oss imod. Men lige som wi skulle vduortis ingen Fiende fornemme, saa skulle wi oc induortis
2070 icke haffue oss selff til wuen. Her paa Iorden haffuer det sig met oss saaledis.

Æde wi icke, da suelte wi ihiel: Dricke wi icke, da forsmechte wi til døde aff tørst: beklædis wi icke, da fryse wi ihiel aff Vinterens frost, Regen oc anden saadan wuær: haffue wi icke Skib, da kunde wi icke komme offuer det dybe Haff rc. Oc
2075 dog alligeuel kunde wi icke ved disse naturlige middel, foruare dette naturlige Legem til euig tid, men falde daglige aff, indtil paa det siste wi helde næd til Iorden oc der afflegger dette dødelige bolige. Men i det euige lifff skulle wi faa it Aandeligt Legem, met sine Kiød oc been, som wi her haffde, lige som Christus effter Opstandelsen, der hand gick igennem lucte dørre ind til sine Disciple, dog
2080 skulle wi intet begære eller haffue behoff aff disse timelige ting, som det naturligt Legeme haffde for nøden, her paa sin Pillegrims reise. Saadant herligt, synligt, aandeligt Legem, som her omtalis, findis nu ingen stæds vnder Solen. De try Christi Disciple, som vaare paa Tabor Bierg met hannem, saae saadanne tre Legemer, den tid de saae Mosen oc Eliam tale met Christo i denne hans ærefuld
2085 forklarelse.

2090 Item, alle elleffue Apostler tilsammen, oc de andre Brødre oc hellige Christne som saae Christum oc omgickis met hannem, de fyretiue dage, effter at hand opstod aff Graffuen fra de døde, oc opfoer synligen, i sin herlige Triumph til Himmelen fra dennem. Der hen skulle wi ocsaa met Tro oc tancke, see til vor HERre oc hoffuit Iesum Christum, offuer huilcken, døden haffuer nu aldellis
2095 ingen Ræt eller mact, oc ey helder skal haffue til euig tid, offuer dem som ere

ved Troen i Christo Iesu. Ligeruiss som Paulus haffuer her giort i disse fire
maader skilssmysse imellem dette dødelige som wi her drage oc det ærefuld
Legem som wi skulle bekomme i det euige Liff. Saa synis hand oc her
2100 sammestæds noget tilforn, at giøre it skilssmysse paa den klarhed, som hellige
Menniskers Legeme skulle begaffuis met i Opstandelsen. Thi saaledis siger
hand, Solen haffuer en anden klarhed, Maanen en anden klarhed, Stierner en
anden klarhed.

2105 Thi en Stierne offuergaar den anden vdi klarhed. Saa er oc de dødis opstandelse.
Daniel desligest vdi sit tolfte Capitel, samtycker met Paulo, der som hand siger:
De som lære skulle skinne som Himmelens skin, oc de som vise mange til
Retfærdighed, lige som Stierner altid oc euindelige.

2110

Skal der da ocsaa være nogen skilssmysse, paa de hellige Menniskers Legemers klarhed i det euige Liff?

DEtte er vist aff Guds ord, at alle som Tro paa Christum, oc vdi hans naffns
2115 bekiendelse oc paakaldelse hensoffue, skulle allesammen paa Dommedag
opueckis til en euig ære oc herlighed, endrecteligen at faa oc beside. Oc tuert
imod, alle vantro, Guds ords oc Naadis foractere, som vdi deris forherdede Synd
oc ondskab ere hendøde, skulle fremdragis, til euig vanære, spot, spee oc pine.
Dog alligeuel siger oss den hellige Scrifft, som wi nu hørde aff Daniel oc
2120 Apostelen, at der skal være skilssmysse paa klarhed iblant de Hellige, oc desligest
paa vanære oc pine iblant de Wgudelige fordømte Syndere.

Huad som de frommes klarhed er anrørendis, skal det være som Augustinus
siger: Diuersi lucebunt sancti, sed omnes erunt in Cælo. Splendor dispar,
2125 Cælum commune. Det er: De Hellige skulle skinne met wlige klarhed, men de
skulle dog alle være i Himmelen. Deris klarhed er wlige, men Himmelen haffue
de alle til lige. Thi ligeruiss som den euige Retfærdigheds Soel, Christus, met sit
Euangelij liuss oc gissel, opliuser den gantske Verden, der som mand icke lycker
døren oc Porten til for hannem, oc haffuer vdi sit Christendoms Firmament,
2130 Aandelige Maane oc Stierner oc atskillige slaus lærere, huer met sine atskillige
gaffuer beprydede: Saa skal oc Gud met atskillige klarhed i det euige lifff
begaffue huer tro Christen, effter som den haffuer været mest flitig oc hefftig,
met allerstørst arbeid ydmyghed oc taalmodighed vnder. Forfølgelse giort sit
embede oc forbid sin forløsning. Saaledis skal Noah, den tro oc langmodige

Retfærdigheds Predickere, som met sin Talent haffuer megit forhuerffuet oc indlagd, faa en herligere oc skionere ærens Krune, end en anden almindelig from Leuit eller Predickere, som met sine gaffuer, haffuer værít villig til at bede dag oc nat, lære, formane oc trøste, oc de hellige Høyuerdige Sacramenter at vddele.

2140 Her ved skulle alle Guds helgene indbyrdis glædis, saa langt er der fra, at de skulle affuinds ved huer andre, for denne herligheds wligelighed.

Thi som Augustinus siger: *In ciuitate Dej Rex veritas, Lex caritas, Dignitas æquitas, Pax felicitas, Vita æternitas.* Item, it andet steds: *Non erit aliqua*
2145 *inuidia disparis claritatis, quoniam regnabit in omnibus vnitas charitatis.*

Det er, Der skal ingen Affuind være for den wlige klarheds skyld, fordi kierligheds enighed, skal regnere i alle. Huad som de Wgudelige deris euige plage belanger, da skal der ocsaa være skilssmysse iblant dem, paa deris pine oc vanære.

2150

Thi de som met vilie oc vidskab haffue forfuld Sandheds lærdom oc imod deris egen Samuittighed, foractet Euangelij klare liuss, hine Prestehadere oc Kirckerøffuere, oc de som met it skendigt syndigt leffned oc falsk vildfarende
2155 Lærdom, obenbarlig haffue giffuet forargelse fra sig, saa at Euangelium maatte høre ilde for deris wgudelige væsen oc mange ere vorden forførde ved dem, dem skal større Fordømmelse oc grueligere plage oc vanære offuergaa i den allerdybeste Helffuedis affgrund. Christus siger selff, at Phariseernis fordømmelse skal vorden haardere end de andre deris. Oc at de Capernaiter,
2160 Nazarener oc de til Bethzaida, skulle ligge dybere i Helffuede oc skarpere straff fornemme, end de andre Folck, som icke haffue seet Christi almectige gierninger, vnderlige Mirackler, oc hørd hans herlige skionne Predickene. Den euige Fordømmelse vden all ende, Guds vrede vden all trøst, oc Helffuedis plage vden all forleskelse, offuergaar alle dem til lige, som icke tro paa Iesum
2165 Christum, men Fordømmelsens wlige storhed oc pinens atskillige haardhed, kommer aff Vantroens fructer, oc for misgierningers oc ondskaabs mangfoldighed.

Thi saa siger Christus selff Luca 12. Den Suend som veed sin Herris vilie, oc
2170 haffuer icke giort der effter, men er it kiffactigt, æregærigt, forsømmeligt oc spottisk Menniske, hand skal lide mange hug, effter Mosis Stadsordning. Men den som haffuer forseet sig imod sin vilie oc vidskab, skal icke saa haardeligen straffis. Fordi den som er meget giffuet oc befalet, aff den samme skal oc meget

2175 vdkreffuis, paa det, at Guds aluorlige Retfærdighed, til lige met hans wsigelige
Barmhiertighed mod Liusens Børn i Himmelen oc paa Iorden, effter all billige
leilighed, oc huer sin fortieniste, skal sees oc gaa for sig, i all euighed.

2180 NAAr wi haffue faaet saadanne herlige klare oc subtilige Legemer, som nu er
omtalet, at Gud vil begaffue sine vdualde Børn met, saa skal oc Gud metdele oss
en fuldkommen forstand, Retfærdigheds hellighed, kierlighed oc glæde.

Aff denne fuldkommen Visssdom, skulle wi kiende oc vide Guds vilie oc hans
hellige Maiestatis Guddommelige værelse, som er en sand euig almectig Gud oc
2185 tre atskillige Personer, Fader Søn oc hellig Aand tilhobe. Her om taler Paulus, 1.
Corinth. 13. oc gjører skilssmisse paa det vidskab wi her haffue, oc paa det wi
skulle faa i det euige lifff, i disse tre maader. Først siger hand, at det vidskab wi
her haffue, er wfuldkommen oc i stycke tal, saa at endog wi faa vnderuisning i
nogle parter, saa staar der dog meget tilbage, som wi icke bliffue vdlærde vdi.
2190 Men i det euige lifff skal det wfuldkommen afflade, der skulle wi forstaa oc vide,
alt det her haffuer været skiult for vort mørcke skel oc fornufft. For det andet,
siger hand, ere wi som hine smaa Børn, de som met møde lære, huad som
dennem aff deris Tuctmester faaregiffuis. Forgætte oc snarlig huad de en gang
haffue lærd, oc tuile fast om det som de icke strax kunde aff sig selff vdgrunde
2195 oc begribe. Men i det euige lifff, i den Himmelske Academj oc Vniuersitet, der
skulle wi være Mend, afflegge alt det som barnactigt er, oc være vdlærde
Doctores allesammen aff Gud. Skulle ey haffue behoff at bryde vort Hoffuit
met atskillige tungemaal oc Konster at lære, oc ey at forspørie oss hoss andre,
enten at høre deris vnderuissning eller læse deris Bøger oc Scrifft, men være selff
2200 vdlærde aff Gud, oc vden all tuil giffue bestandig samtycke, saadanne vidskab oc
herlige sandheds fuldkomne Lærdom. For det Tredie, siger Paulus, at wi nu see
igennem it Spegel, i it mørckt ord, men da ansict fra ansict. Det er, den stund wi
ere her den hellig Aands Discipel, oc vnderuisis om Guds Guddommelige vilie
oc værelse, finde oc fornemme wi vel, at vore hierter opliusis, oc trøstis met en
2205 krafftig glæde, som er oss lige ved it klart Spegel, aff den hellig Aands
forarbeidelse, Men dog skeer saadant ved Ordet alleniste, som er vel sant oc klart
i sig selff, men mørckt for vor Menniskelige forstand oc imod den fuldkommen
kundskab at regne, som wi skulle begaffuis met i det euige lifff. Der som wi
skulle huercken haffue behoff at tro eller forhaabes nogen ting ydermere, thi det
2210 skal altsammen da rigeligen fuldkommis i oss, som oss er her tilsagd, wi skulle
see Gud ansict fra ansict, oc Gud selff skal være allting i alle.

DER skal da ocsaa, icke alleniste denne skadelig gæst, den oprindelig arffuesynd,
2215 som haffuer boed met vold, som en Tyran, i dette vort syndige legem her paa
Iorden, aldels vdriffuis: Men wi skulle allesammen beklædis induortis oc
vduortis met fuldkommen Retfærdighed. Vort hierte, Sind, oc gantske krafft,
skal tiene, ære, oc prise Gud i en sand ydmyg oc retsindig, varafftige oc
bestandige hellighed.

2220

DIssligest vdi vort hierte oc alle affecter, skal brende oc skinne en retskaffen oc
fuldkommen elskelighed, til Gud allmectigste oc alle Guds hellige vdualde
indbyrdis. Her aff kommer det, at Paulus saa høveligen roser kierligheden, 1.
Cor. 13. der som hand siger: Nu bliffuer Troen, Haabet, Kierlighed, disse try,
2225 men Kierlighed er størst iblant dem. Det giører Paulus derfaare, fordi at Troen
oc Haabet, skulle da faa en ende som sagd er, men Kierlighed, som end ocsaa
haffuer viideligen haffd at skaffe blant Menniken her paa Iorden, skal da først
betee sig retsindig mod Gud, pur oc reen vden smitte, fuldkommen foruden all
breck, euig foruden all affladelse oc forhindring, oc Aandelig foruden all
2230 kiødelige anfecting oc beblandelse. Disligest mod alle Himmerigis rigis
metarffuinge, huilcke wi indbyrdis, skulle vnde saa gierne all den ære oc
herlighed wi haffue til felligs, som oss selff i alle maade.

DEn lyst oc glæde, som her vil metfølge, er wsigelig oc wendelig. Huad vil det
2235 dog vorde lystigt, at see vor Frelsere Iesum Christum, huorledis hand haffuer
anammet, vort Menniskelig kiød oc blod, oc haffuer det end da i sin forklarede
ære oc herlighed. Huad vil det oc være en stor glæde, at omgaaes iblant de hellige
Engler, oc siunge Gud i Himmelen euig loffsang met dennem.

INTet er vnder Solen eller paa den gantske Verdsens kreids, saa lystigt, saa
2240 dyrebar, saa herligt, som kand i det allermindste lignis, ved denne wendelige ære
oc wsigelige glæde, at wi skulle være den leffuendis Guds bolige, bliffue altid i
hannem oc hoss hannem, skue oc see hannem, lige som hand er. Oc dette
altsammen som nu er omtalet, skal icke vare, paa en dag eller vdi it Aar, ja icke
2245 aleniste i tusind eller tusindmaal tusind Aar, men til euig tid, foruden all ende.
Fordi tusind Aar ere for Gud som en dag, oc en dag som tusind Aar. Allting
skulle der være vden affladelse, vden kedsommelighed oc all ende. Derfaare kand
intet Menniske her paa Iorden, enten met tunge vdsige, eller met tancke
begribe, saadanne herlighed. Den offuergaar Englemaal, Prophetiske oc
2250 Apostoliske Vissdom oc veltalenhed. Huilcket den ypperste iblant Propheterne
Esaias, oc den besynderligste iblant Apostlerne, Paulus, met stor forundring

bekiende oc sige: Inted øye haffuer seet, oc inted øre haffuer hørt, oc det er icke kommet i noget Menniskis hierte, som Gud haffuer bered dem, der hannem
2255 elske.

Wi fornemme det vel her i vore hierter, ved den hellig Aands leffuende oc krafftige trøst, men wi huercken fuldkommeligen haffue det her, ey helder kunde forstaa det i dette dødelige kiød. Naar wi komme der hen, da skulle wi først fuldkommeligen faa oc forstaa det. Huor er nu nogenstæds sande
2260 Christne, som icke ved saadan herlighed oc glæde, føler sit hierte opløfftis oc brende aff adtraa, til at skilies her fra, oc snarlig komme did hen? Forlengis dog alle Creatur, som ere nu stedse i banghed, effter denne Guds Børns obenbarelse oc omhyggeligeligen fortøffue effter de vidualdis herlige frihed, som Paulus giffuer tilkiende Rom. 8. Huorfaare skulle da oc icke wi, som føle i vore hierter
2265 det euige liffs begyndelse, met hiertelig adtraa oc suckendis begæring, sige met Daud, Kundgiør mig Herre veien til Liffuit. Hoss dig er offuerflødig glæde, oc en lystig værelse hoss din høyre haand euindelige.

De Wgudelige, som vilde gierne til euig tid være her paa Iorden, ere bange,
2270 mistrøstige oc tuilraadige, rædis for døden oc sige

Mig vndrer at ieg saa lystig er, Ieg leffuer, veed icke huor lenge her, Skal dø, veed icke naar ieg skal bort Ieg farer her fra, veed icke huort.

2275 Men den Gudfryctige som er visse paa sin Salighed oc adtraaer effter det euige liff, hand siger:

Mig vndrer at ieg saa sorgfuld er, Thi ieg bliffuer icke alle dage her, Naar Gud vil, skal ieg kaldis her bort Oc Gud være loff, ieg veed vel huort.

2280 Vdi saadanne Christelige fortrøstning, bestandige Haab oc bekiendelse, hensoffnede denne salige Herre, Iohan Friis. Oc met hiertelig adtraa, met Gudelige suck i Iesu Christi paakaldelse, oc met en fredelige frimodighed, begærede forloff aff Gud i Himmelen, at fare fra denne forfengelige oc suigefuld
2285 Verden, til Himmerigis rigis trygge borgerskab oc wbesuigelige arffuedeel. Der som hand visseligen forhaabtis, at faa i stædet for disse timelige ting, som hand her forloed, langt yppermere Clenodie oc Himmelske liggendefæ, som ey ere verd at lignis, ved denne jordiske oc forgengelige Rigdom.

2290 Met saadanne herlige trøst, mine gode Christne, skulle wi effter dette oc Iobs

exempel, forlæske oc stercke vore bange hierter i denne grædedal. Miste wi here, Gods oc Rigdom, Huss oc hiem, Sundhed oc Karskhed, oc huad saadant mere aff disse timelige ting, som wi haffue kiere, da ere wi visse paa den euige oc
2295 wforgengelige Rigdom oc ære, som oss er tillagd oc berid, ved vor kiere Frelsere Iesum Christum, i Himmerigis rige. Paa det allersiste besluter nu Iob, denne sin Troes obenbare bekiendelse, met en wryggelige Amen, oc vil sige saaledis. Paa denne min Tro oc kundskab, om min Frelsere, er ieg visse vdi mit gantske hierte, oc haffuer nu saa fattet denne trøst, i mit hiertis skrin oc skiød, oc stadfested
2300 den met den hellig Aands segel oc pant, at ingen wlycke skal riffue den fra mig. Huercken bedrøffuelse eller angst, huercken armod eller ælendighed, Siugdom eller timelig vanære, huercken det neruærindis eller tilkommendis, huercken det høye eller dybe, Død eller Liff, Engel eller Førstedøme, eller noget andet Creatur, skal tuinge mig fra denne bekiendelse oc trøstelige salighedens rette
2305 kundskab. Paa denne min Tro oc bekiendelse, forbier ieg nu effter Guds Guddommelige vilie, oc inderligen forlengis effter forløsning her fra, oc vil huad helder ieg leffuer eller dør altid være HERRENS, tro paa min Frelsere, elske hannem, dyrcke hannem oc prise hannem i all euighed. Saa haffue wi nu, mine gode Christne, hørd paa denne tid, disse tuende stycker, aff Guds naade
2310 forklaris, huilcke ieg aff begyndelsen fremsatte.

Først om denne salige Herre, Iohan Friis, en kort summa, paa hans gantske leffneds Historie, oc ved huad merckelige dyder oc Guds gaffuer, hand aff den hellig Aands naade, beridde sig veyen til den Christelige affgang oc fredelig
2315 hiemfærd, som hand fick fra denne Verden, til det euige lifff oc Salighed.

Dernæst haffue i hørd, den fromme taalmodige Iobs trøstefuld bekiendelse, om vor kiere Frelseris oc saliggjøreris Iesu Christi person oc Embede, Om en visse oc ærefuld Opstandelse paa Dommedag, oc om den fuldkommen glæde oc
2320 herlighed, som Guds vdualde er berid i det euige Liff. Ved huilcken trøst, hand haffuer som en sterck Kempe, strid en god Strid oc offueruunden sine Fiender, Syndfristelse, Dødens forskreckelse oc alle Dieffuelens anfecting oc gloende Pile. Huilcke merckelige exemplar, i disse tuende parter aff denne Predicken, ere oss faaresat, til at effterfølge, at wi saa kunde leffue Christeligen oc bære
2325 taalmodeligen denne tids pinactelighed, som Iob gjorde, at naar vor yderste time kommer, wi da kunde faa en Christelig affskeed her fra, som denne salige Herre, Iohan Friis gjorde: oc kunde bestaa for Guds ansict paa Dommedag, met dennem begge oc alle Guds vdualde, oc vorde vor HERris oc Frelseris Iesu Christi, metarffuinge til det euige Liff.

Huo som met aluorlige forlengelse, fortøffuer effter Guds børns obenbarelse oc deris vdkaarelse, oc aff hiertet adtraaer effter Legemens forløsning oc verquægelsens tid, hand sig aff mund oc hiertens grund:

2335

Kom Herre Iesu Christe, oc lad din siste røst hørís, sla allting i en hob tilsammen, optend Himmel oc Iord, frels endeligen din lille hiord fra Dieffuelsens Tyrannj oc all denne Verdens gruelig forargelse, oc henfør oss til vor rette hiem i det euige Fæderneland, for dit dyrebar Blods oc fortienistis skyld, du som est den eniste euige Frelser, sande nødhielpere oc tilskickede Dommere offuer de Døde oc leffuendis. Dig skee met din kiere Himmelske Fader oc den verdige helligAand, loff, priiss oc ære, i all euighed.

2340

Amen, Amen, Amen.

2345

Kilde

En Predicken som skeede Vdi Erlig Velbyrdig oc Gudfryctig mands, salige Iohan Friisis begraffuelse vdi Kiøbenhaffn, den nittende dag Decembris, Aar effter Guds byrd M.D.LXX. Aff Anders Søffrinssøn, Det Kongelige Bibliotek

2350

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Begravelsestale, Ligprædiken, Mindetale, Prædiken, Prædikener fra 1500-tallet

2355

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/anders-sorensen-vedels-ligpraediken-over-johan-friis>

2360

2365